

20

06

**NEDERLANDS
ARCHITECTUUR INSTITUUT**

NAi
Museumpark 25
3015 CB Rotterdam
tel 010 440 12 00
www.nai.nl

NAi Maastricht
Avenue Ceramique 226
6221 KX Maastricht
tel 043 350 30 20
www.nai.nl/maastricht

NAi Open Maquettedepot
Van Nelle Ontwerpfabriek
Van Nelleweg 1
3044 BC Rotterdam
tel 010 440 12 00 (NAi)

**JAARVERSLAG 2006
SPEKTAKEL EN VERDIEPING**

01 / INLEIDING SPEKTAKEL EN VERDIEPING	06
02 / COLLECTIE	08
03 / PRESENTATIE	10
04 / INTERNATIONALE ACTIVITEITEN	12
05 / EDUCATIE	14
06 / NAI MAASTRICHT	16
07 / PUBLIEKSBEREIK, MARKETING EN COMMUNICATIE	18
08 / PARTNERS, SPONSORING EN FONDSENWERVING	20
09 / FACILITEITEN	22
10 / FINANCIËN, PERSONEEL EN ORGANISATIE	24
11 / RAAD VAN TOEZICHT	26

BIJLAGEN

A / COLLECTIE	29
A.1 AANWINSTEN	29
A.2 BRUIKLELEN	31
A.3 ONDERZOEKSRESULTATEN BONAS	33
B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN	34
B.1 TENTOONSTELLINGEN	34
B.2 LEZINGEN EN DEBATTEN	40
B.3 PUBLICATIES	41
C / INTERNATIONALE ACTIVITEITEN	42
C.1 REIZENDE TENTOONSTELLINGEN	42
C.2 BEZOEKERSPROGRAMMA'S	43
D / BEZOEKERSAANTALLEN	44
E / FORMATIE	45
F / EXPLOITATIEREKENING	46
G / SPONSORING EN SUBSIDIES	48
H / RAAD VAN TOEZICHT	51

Het adagium dat Madonna in de jaren tachtig met inzet van alle middelen - geoorloofd en ongeoorloofd - verkondigde, is passé. We leven niet meer in een materiële wereld. Nee, we leven in een spectaculaire wereld. In de 21ste eeuw draait het om spektakel: verleiden met visuele hoogstandjes en adembenemende belevenissen, zowel reëel als virtueel, als je die twee werelden tenminste nog kan scheiden. Architectuur moet zich anno 2007 positioneren in een gemedialiseerde wereld, waarin beeldcultuur dominant is geworden.

Sommige architecten reageren op die situatie door spectaculaire gebouwen te ontwerpen die door hun verschijningsvorm, hun maatvoering of gewaagde constructie imponeren. Het CCTV-ontwerp van OMA in Beijing, het Guggenheim Museum van Frank Gehry in Bilbao en het Mercedes Benz museum van UN Studio in Stuttgart zijn daarvan sprekende voorbeelden. Het zijn eerder iconen dan gebouwen die zich openlijk, en vaak niet zonder succes, in de strijd om dominantie werpen in de allesoverheersende beeldcultuur. Daartegenover staat architectuur die zich bezighoudt met veel minder opzienbarende opgaven, zoals de vormgeving van de openbare ruimte, de inrichting van zogenaamde tussengebieden, het hergebruik van bestaande gebouwen en revitalisering van naoorlogse woonwijken. Dergelijke opgaven springen misschien minder in het oog, maar zijn anno 2007 minstens zo actueel en urgent. Dergelijke opgaven vragen niet zozeer om spektakel als wel om architectuur die gebaseerd is op reflectie, onderzoek, experiment en debat, kortom, op verdieping.

De twee polen waartussen de architectuur zich momenteel beweegt, spektakel en verdieping, geven ook precies het spectrum aan dat het NAi met zijn activiteiten in 2006 bestreekt. Aan het spektakel werd aandacht besteed in spectaculaire en goed bezochte tentoonstellingen als 'De Spectaculaire Stad' en 'Wijdeveld'. In de tentoonstelling over Wijdeveld werd het werk en leven van deze bijzondere en belangwekkende architect en kunstenaar op theatrale wijze tot leven gebracht. Onder de noemer spektakel moet zeker ook 'China Contemporary' worden vermeld, een uniek samenwerkingsverband met Museum Boijmans Van Beuningen en het Nederlands fotomuseum dat een scherp overzicht gaf van de actuele stand van zaken in de Chinese architectuur, beeldende kunst en beeldcultuur.

Daarnaast was er in 2006 bijzondere aandacht voor verdieping en reflectie. In meer dan 60 lezingen en discussies werden verschillende lijnen getrokken door de geschiedenis van de architectuur en tegelijkertijd actuele thema's aangesneden van de ruimtelijke en architectonische opgaven in Nederland. In het auditorium van het NAi trad een keur aan interessante en gezaghebbende sprekers uit binnen- en buitenland aan, in de meeste gevallen voor een goed gevulde zaal toehoorders. Het streven naar verdieping en reflectie weerspiegelde zich ook in de lancering van het NAi Bulletin, met essays over verleden, heden en toekomst van de architectuur.

Een bijzonder moment in 2006 was de opening van het NAi Maastricht, gevestigd in de gerenoveerde Wiebengahal, door minister Maria van der Hoeven. De nieuwe NAi-vestiging trok niet alleen veel publiek maar ook de nodige media-aandacht. Met de twee openingstentoonstellingen 'New Faces in European Architecture' en 'Van Cuypers tot Coenen', werd onmiddellijk de toon gezet voor de euregionale ambities van de Maastrichtse vestiging.

Naast deze nieuwe wapenfeiten werd in 2006 ook op bestaande beleidsterreinen progressie geboekt. Vooral in zijn internationale activiteiten boekte het NAi zowel in omvang als in bereik en effect de nodige vooruitgang. In dit verband moet vooral het project Newer Orleans worden genoemd, waarin Amerikaanse en Nederlandse ontwerpers voorstellen formuleerden voor de wederopbouw van New Orleans. Dit project vond bijzonder veel weerklank en resulteerde in een succesvolle tournee langs Amerikaanse steden.

Het NAi was in 2006 goed op de Nederlandse televisie vertegenwoordigd met programma's over de AM-NAi prijs voor jonge architecten en met een 10-delige reeks over 200 jaar Rijksbouwmeesterschap. Beide series werden uitstekend bekeken.

Verheugend was de verbreding van het maatschappelijk draagvlak voor het NAi en de toename van het aantal partnerships en samenwerkingsverbanden. De versterking van de dialoog met de bouw- en ontwikkelingswereld kwam vooral tot uitdrukking in uitwisseling, steun en aandacht met betrekking tot het lezingen- en debatprogramma. De intensivering van de activiteiten en de uitbreiding van de actieradius van het NAi heeft ook doorgewerkt in het publieksbereik. De bezoekersaantallen van het NAi in Rotterdam konden in 2006 - ondanks een aanzienlijke stijging van de entreeprijs - worden bestendigd, terwijl de activiteiten in het buitenland leidden tot een spectaculaire toename van het publieksbereik. Met zijn internationale reizende tentoonstellingen in het buitenland bereikte het NAi 237.000 bezoekers.

In oktober 2006 nam Aaron Betsky afscheid als directeur van het NAi om in dienst te treden als directeur van het Cincinnati Art Museum in zijn geboorteland de Verenigde Staten. Met zijn vertrek kwam een eind aan een periode van vijfenhalf jaar waarin het NAi in vele opzichten is gegroeid, waarin de collectie een centrale plek heeft gekregen in het programma, waarin het maatschappelijke draagvlak voor het NAi is verbreed en waarin het NAi zich nationaal, maar vooral ook internationaal steviger heeft weten te positioneren en te manifesteren. Deze terugblik op 2006 illustreert dat Aaron Betsky voor zijn opvolger Ole Bouman, die in april 2007 aantreedt, een organisatie achterlaat met een stevige positie in het culturele en maatschappelijke veld.

Patrick van Mil
Adjunct-directeur

De collectie van het NAI was in 2006 op vele fronten zichtbaar. In de eerste plaats natuurlijk in de vaste opstelling 'GeWoon Architectuur', maar ook in tijdelijke tentoonstellingen zoals 'Wijdeveld' en 'Zien is Weten' op de Internationale Architectuuriënnale van Venetië. Daarnaast door vele bruiklenen uit de collectie aan instellingen in binnen- en buitenland. De zichtbaarheid van de collectie werd verder vergroot door de rondleidingen in het Open Maquettedepot (OMD) bij de Van Nelle Ontwerpfabriek. Vooral de Rotterdamse Raadhuismaquettes, die in het OMD worden gerestaureerd, trokken veel belangstelling.

De presentatie van collectie- en archiefmateriaal op de website werd in 2006 geïntensiveerd met artikelen naar aanleiding van een bijzondere aanwinst, een afgerond onderzoek of een tentoonstelling in het NAI of elders.

Nieuw, en eveneens onderdeel van de verdieping die het NAI nastreeft, was de lezingenserie 'Schatten@nai', waarin promovendi van verschillende universiteiten hun onderzoek presenteren aan de hand van collectiestukken en andere inspiratiebronnen uit het NAI archief. De lezingenserie draagt bij aan de versterking van de banden met de onderzoekswereld van de verschillende Technische Universiteiten, het Berlage Instituut en de kunsthistorische faculteiten. Samenwerking met deze instellingen is voor het NAI en zijn collectie zeer belangrijk. Het aantal bezoekers en bezoeken aan de studiezaal en bibliotheek is in 2006 genomen ten opzichte van vorige jaren.

Acquisitie

In 2006 is voor de derde maal de AM NAI prijsvraag voor het beste gebouw van een architect jonger dan 40 jaar gehouden. Dankzij deze prijsvraag, waarbij de ontwerpen van de winnaar en genomineerden in de collectie worden opgenomen, bouwt het NAI een kleine collectie van hedendaagse architectuur op die een doorsnede geeft van wat iedere twee jaar wordt gebouwd. In 2006 werd zo onder meer het project 'De Fantasie' van Rene van Zuuk in de collectie opgenomen.

Maquettes blijven een belangrijk deel uitmaken van de jaarlijkse aanwas. Een bijzondere aanwinst was een maquette van Bakema voor een nooit gerealiseerd ontwerp voor de Euromast, de uitzichttoren in Rotterdam. Bijna even bijzonder zijn de gipsen maquettes van de Nederlandse Bankprijsvraag voor het Rokin uit 1915, die mede dankzij het onderzoek naar de toepassing van gips voor maquettes, konden worden verworven. Na de dood van de weduwe van J.B. Bakema heeft de familie behalve de uitgebreide bibliotheek van Bakema, ook zijn diabestand, films en, heel curieus, een 'verf'kastje met voorbeelden van te gebruiken kleuren, aan het NAI geschonken. Een genereuze schenking, waarvan vooral de bibliotheek een inzage geeft in de inspiratiebronnen van Bakema. Na alle inspanningen die door het NAI, het ministerie van OCW, de Mondriaanstichting en andere fondsen de afgelopen jaren waren gedaan, was het een grote teleurstelling dat OMA/Rem Koolhaas niet bereid bleek het archief van het bureau aan de Nederlandse Staat i.c. het NAI over te dragen.

Een systematisch onderzoek naar de architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur van de jaren '70 heeft een rapport opgeleverd, waarin handvatten voor een meer gerichte acquisitie van deze periode zijn opgesteld. De vraag naar nut en noodzaak van het verzamelen van complete archieven, ook uit deze vrij recente periode, zal opnieuw ter discussie worden gesteld.

Collectiebeheer

Nadat een groot deel van de maquettes naar het nieuwe Open Maquettedepot was verhuisd, kon aan het opnieuw inrichten van het oude depot in het NAI worden begonnen. De boeken- en tijdschriftencollectie zijn opgeschoond, waardoor in het depot ruimte ontstond.

Het rapport over de inspectie van de rijkscollectie van het NAI, die in 2005 was uitgevoerd door de Erfgoedinspectie, verscheen in 2006. Over het algemeen was de Erfgoedinspectie tevreden over de wijze waarop het NAI de rijkscollectie beheert. Zorg is uitgesproken over het feit dat er geen voortgang is in de vervanging van de klimaatbeheersing. Al eerder was geconstateerd dat vervanging hoogst noodzakelijk is om de kostbare collectie goed te kunnen beheren. Ook een quarantainruimte met een eigen klimaatsysteem heeft zeer hoge prioriteit. Het NAI nam actief deel aan het Preventie-netwerk Rotterdam. Voor de afdeling Collectie is het delen van kennis en ervaring met andere Rotterdamse Museum- en Archiefinstellingen op het gebied van beheer en behoud met als doel het zoveel mogelijk uitsluiten van calamiteiten, van groot belang. Dit project wordt in 2007 voortgezet.

Collectieinformatie en -ontsluiting

Nadat de eerste testen van het Collectie Informatie Systeem (CIS) waren uitgevoerd, bleek het halverwege het verslagjaar noodzakelijk de werkzaamheden anders te organiseren. In overleg met de leverancier Minisis kon aan het eind van het jaar een nieuwe planning worden vastgelegd. Het oorspronkelijke uitgangspunt, - een geïntegreerd collectie management en ontsluitingssysteem over de gehele collectie, die daarmee via internet toegankelijk wordt -, blijkt inderdaad uitgevoerd te kunnen worden. Er is ook internationaal veel interesse in dit experiment, omdat er nergens ter wereld musea of archieven zijn die hun collectie op deze wijze integraal ontsluiten.

Het ontwikkelen en testen van het CIS vraagt veel menskracht, waardoor achterstanden ontstaan in het inventariseren en selecteren van collectiemateriaal. Toch konden er diverse inventarisaties worden uitgevoerd en afgerond. Een mijlpaal is de afronding van de inventarisaties van het bureauarchief van P.J.H. Cuypers en J.Th. Cuypers. Ook het archief van de 'Cuypers werkplaats' is afgerond. Hiermee is het belangrijkste 19e eeuwse archief in de collectie optimaal ontsloten.

Huis Sonneveld

De tentoonstelling 'Gispen' in Rotterdam trok veel extra bezoekers naar Huis Sonneveld. De Sonneveld website werd aanzienlijk uitgebreid, met informatie over Gispen meubels, Giso lampen en over de familie Sonneveld.

Naar aanleiding van de plaatsing van een reproductie van het oorspronkelijke schilderij van W.B. Tholen 'Achter den Dam', boven de bank in de zitkamer, is een principiële discussie gevoerd over de vraag of in een museumwoning naar museale klimaatomstandigheden moet worden gestreefd, of dat er andere maatstaven kunnen worden gehanteerd. In overleg met het ICN is tot dit laatste besloten.

BONAS

Sinds 2006 is de besteltaak van BONAS, de inventarisatie van architectenoeuvres, ondergebracht bij het NAI. De Stichting BONAS blijft verantwoordelijk voor de publicatierreeks.

In gezamenlijk overleg met de Stichting worden de te ontsluiten oeuvres vastgesteld en wordt voortgewerkt aan de tijdschriften-documentatie en aan het uitbreiden van de BONAS website. De database zal op termijn worden opgenomen in het CIS.

De architectenoeuvres worden voor een groot deel samengesteld door een groep actieve vrijwilligers zonder wie dit werk niet zou kunnen worden uitgevoerd. De uitgebreide database is een zeer veel geraadpleegde bron voor onderzoek.

Het NAI presenteerde in 2006 een gevarieerd programma van tentoonstellingen en een even divers en uitgebreid programma van lezingen en debatten. De gevarieerdheid van het programma in perspectief, situering, tijdsbepaling, concept en ontwerp kent echter ook een sterke gemeenschappelijkheid: de programmering van het NAI, of het nu een lespakket voor het onderwijs is, of een debat met het ruimtelijk planbureau, is educatief zonder belerend te zijn, en instructief zonder de zintuigen te verwaarlozen. Integendeel. De beleving en de verbeelding van de architectuur speelden in vrijwel alle tentoonstellingen een belangrijke rol.

Tentoonstellingen

Bij 'Wijdeveld' waren het de architectonische en stedenbouwkundige vergezichten, zowel in tijd als in ruimte. 'China Contemporary' liet ons de beeldcultuur van het nieuwe China zien, waarvan architectuur en stedenbouw een beeldbepalend aspect zijn. En bij 'De Spectaculaire Stad' stond niet de fotografie centraal, maar een nieuwe stedelijkheid die zich over de hele wereld openbaart, in het groot en in het klein, in landschappen en in steden.

De verbeelding speelde ook een leidende rol in de tentoonstelling over Gispén. Wederom niet een tentoonstelling over fotografie of het interieur zelf, maar juist over de verbeelding ervan en de invloed die deze verbeelding op ons denken over de moderne architectuur heeft gekregen.

Bij 'Newer Orleans', 'DynamyCity', 'Europan', 'Stad noch Land' en in zekere zin ook bij de tentoonstelling over het 200-jarig jubileum van het ambt van de Rijksbouwmeester, betekende de verbeelding een beeld op een mogelijke toekomst. Nieuwe iconen bij 'Newer Orleans', nieuwe en ongebruikelijke strategieën bij 'DynamyCity', 'Europan' en 'Stad noch Land' en nieuwe sturing bij de Rijksbouwmeester binden deze presentaties. Ze boden ieder een nieuw perspectief op de toekomst, en blikten tegelijkertijd kritisch terug op het verleden.

Tot slot bood de inzending voor de 10e Architectuur Biënnale van Venetië een nieuw perspectief op de stad. De tentoonstelling ging niet over de historische tekeningen, en in zekere zin ook niet over Amsterdam, ook al leek dat wel het geval te zijn. Nee, de tentoonstelling vertelde het verhaal over het kijken en over de verbeelding van het kijken. Zoals Vermeer in een interieur de hele Nederlandse geschiedenis vatte, zo zijn Nederlandse ontwerpers, meer dan anderen, getalenteerd met het vermogen toekomstige plannen in één tekening te presenteren. Deze tentoonstelling kende overigens ook een noviteit op het gebied van museale presentatietechnieken. De vraag was of originele tekeningen uit de collectie van het NAI in het Nederlands paviljoen konden worden getoond in een ruimte met slechte klimatologische omstandigheden. Na een uitgebreid onderzoek werd een oplossing gevonden die in de praktijk goed bleek te voldoen: de tekeningen werden op een speciale manier, luchtdicht ingelijst, waardoor er geen last was van de schommelingen in temperatuur en luchtvochtigheid.

Lezingen en Debatten

2006 was het eerste jaar waarin de nieuwe programmeringsopzet volledig tot uitvoering is gebracht. In een horizontale programmering was er iedere donderdagavond een activiteit in het auditorium. De activiteiten zijn in verschillende typen ingedeeld, die ruwweg een frequentie van eens per maand hadden. Naast de donderdag is de zondagmiddag een vast punt in de programmering, maar hier is gekozen voor een frequentie van eens per maand, en voor slechts een enkel type activiteit, de Schatten@nai. Dit jaar is bovendien voor de eerste maal een intensief en compact programma aangeboden bij de opening van de zomertentoonstelling ('China Contemporary'), waar een week lang iedere dag een programma in het NAI te bezoeken was. In totaal zijn er 66 activiteiten in het auditorium en de Bakemaserre geprogrammeerd in 2006. Het bezoekersaantal liep uiteen van 20 (voor de programmering in de serre) tot 900 (voor een lezing van Rem Koolhaas in het oude Luxor theater).

Het programma van 2006 kende een scala aan activiteiten die in diverse typen zijn onderverdeeld. Deze zijn ofwel vernoemd naar het type (Debat@nai, Lezing@nai, Schatten@nai en Film@nai) ofwel naar een reeks (7kolommen@nai en Architect@nai).

Er is elf maal een debat georganiseerd, waarvan zes keer een symposium. Veel van deze debatten vonden plaats als samenwerking, met het Ruimtelijk Planbureau, met de TU Delft, met European en met Archined. Drie van de symposia zijn georganiseerd als openingssymposium voor tentoonstellingen in het NAI.

Er zijn 28 lezingen gehouden, waarvan zeven in de reeks Architect@nai, vijf in de reeks 7kolommen@nai, vier in de reeks Boek@nai en de overige zijn als Lezing@nai geprogrammeerd. De reeks Architect@nai komt voort uit een samenwerking met de Vereniging Vrienden van het NAI. Hierin werd aan zeer ervaren Nederlandse architecten, vaak in de herfst van hun carrière, het podium geboden. Hen werd gevraagd niet zozeer het eigen werk toe te lichten, alswel thema's waarvan zij meenden dat deze onvoldoende in het architectuurdebat aan de orde komen. Een bijzondere reeks, die door de verschillen in karakter van de architecten, zeer verschillende avonden opleverde. In 2007 verschijnt een publicatie bij NAI-publishers over deze reeks.

Voortkomend uit een sponsorovereenkomst is de reeks 'De zeven kolommen van de Architectuur' opgezet. Hierin is aan zeven architecten, kunstenaars en critici gevraagd om, naar analogie van en met een knipoog naar de 'Seven crutches of modern architecture' (Philip Johnson) en 'The seven lamps of architecture' (Rifkin) over zeven pijlers van de open architectuur na te denken. Een belangwekkende reeks, die memorabele avonden opleverde. In 2007 zullen de twee resterende lezingen worden gehouden. Boek@nai is een nieuwe formule, voortgekomen uit de wens om aandacht te besteden aan de verschijning van bijzondere of belangwekkende publicaties. Meer dan een boekpresentatie is het een lezing die ingaat op de thema's die in de publicatie worden opgeworpen.

De overige lezingen, tenslotte, zijn voornamelijk georganiseerd naar aanleiding van de tentoonstellingen die in de zalen 1, 2 en 3 in het NAI zijn georganiseerd.

De reeks Film@nai is in de eerste zes maanden van 2006 maandelijks georganiseerd. Hoewel aanwezig het programma zeer waardeerden, bleek het aantal bezoekers structureel te laag om het in deze frequentie door te zetten.

In Schatten@nai wordt aan onderzoekers gevraagd om aan de hand van materiaal uit de collectie van het NAI het eigen onderzoek toe te lichten. De intimiteit van de serre, de nabijheid van de archiefstukken en de beperktheid van het aantal toehoorders dat bij de lezing aanwezig kan zijn, maakt van deze reeks een waardevol, klein programma en een mooie, onnadrukkelijke manier om de collectie aan het publiek te tonen.

Naast de publieke activiteiten is met de Vereniging Vrienden van het NAI aan de vooravond van iedere Zaal 1 tentoonstelling ('Wijdeveld', 'China Contemporary' en 'De Spectaculaire Stad') een goed bezochte voorbezichtiging of preview georganiseerd. Bovendien werd de voorbezichtiging van 'China Contemporary' georganiseerd in samenwerking met de Vrienden van het Museum Boijmans van Beuningen, een mooi precedent om de ambassadeurs van beide musea bij elkaar over de vloer te krijgen.

De reizende tentoonstellingen van het NAI zijn in 2006 op maar liefst acht verschillende locaties in de wereld gepresenteerd. De lezingen, symposia en jureringen waaraan het NAI een bijdrage heeft geleverd, al dan niet gekoppeld aan de presentatie van de tentoonstellingen, werden bijzonder goed ontvangen. Uit het contact met de bezoekers die de afgelopen jaren het NAI hebben bezocht in het kader van het HGIS bezoekersprogramma, kwam een groot aantal vervolgvormen voort. De continuïteit en de samenhang die het NAI nu al enige jaren aan zijn internationale activiteiten weet te geven, begint steeds meer vruchten af te werpen.

Continuïteit zorgt voor een groeiend en solide netwerk waarin vraag en aanbod goed op elkaar worden afgestemd en snel zaken kan worden gedaan. De samenhang tussen tentoonstellingen, lezingen en bezoekersprogramma's zorgt ervoor dat de verschillende onderdelen elkaar aanvullen en versterken, waardoor het beleid aan effectiviteit wint.

Reizende tentoonstellingen

Een goed voorbeeld daarvan is 'Newer Orleans', een project dat dankzij opgebouwde netwerken en expertise, inhakend op de actualiteit snel kon worden uitgevoerd.

Dit project was de uitkomst van een samenwerking met de Tulane School of Architecture in New Orleans en het NIROV.

Drie Nederlandse en drie Amerikaanse architectenbureaus gaven ieder een concrete architectonische oplossing voor verschillende schaalniveaus. De voorgestelde ontwerpen zijn iconen geworden waaraan de bevolking van New Orleans een positief en voorstelbaar toekomstperspectief kan ontlenen.

De bijzondere tentoonstelling over de wederopbouw van New Orleans, was zowel in Nederland als in de Verenigde Staten te zien. Het project trok veel aandacht van politici en media en legde, mede dankzij de parallel-programmering van lezingen en bezoeken, ook verbandingen met andere sectoren zoals water- en wegenbouw, economie en buitenlandpolitiek.

In 2006 werden verder de tentoonstellingen 'Hungry Box' van en over MVRDV, 'Urban Nature' van en met West 8 en 'Behind the Curtains' van en over Neutelings Riedijk architecten op diverse locaties getoond. In Yale University werd de tentoonstelling over Team 10 geopend.

Twee van de drie grote tentoonstellingen die het NAI in 2006 voor de Grote Zaal in Rotterdam produceerde, zijn na afbouw op reis gegaan. Een deel van de tentoonstelling over contemporaine beeldcultuur van China was in Manchester te zien en 'De Spectaculaire Stad' kreeg in januari 2007 een vervolg in NRW Forum in Düsseldorf en reist wellicht nog door naar Moskou.

Bezoekers en uitwisselingsprogramma's

Het bezoekersprogramma bestond in 2006 uit 76 bezoekers via het HGIS programma.

In het kader van de tentoonstelling over New Orleans werd een op expertise gerichte uitwisseling opgestart en hetzelfde gold voor de tentoonstelling 'DynamyCity' waarin de dynamiek van nieuwe stedenbouw centraal stond. Voor, tijdens en na het project over het hedendaagse China werd een programma ontwikkeld voor Chinese bezoekers aan Nederland. De leergierigheid van de jonge Chinese architecten en stedenbouwkundigen leidde tot een overvol programma waarin beleidsmakers, architecten, stedenbouwers en medewerkers van universiteiten aan het woord kwamen.

Lezingen en debatten

De toenemende internationalisering van de architectuursector maakt een actief internationaal beleid onontbeerlijk, wil de Nederlandse architectuur een voorhoederol blijven spelen in het internationale veld.

In dit kader startte het NAI in 2006 een nieuwe activiteit, de zogenaamde 'Debates on tour'. Deze debatten worden gevoerd met Nederlandse en lokale deelnemers en behandelen een thema dat door de plaatselijke organisatie wordt aangedragen. Zo werd er in Argentinië gedebatteerd over het thema 'dichtheid' door Argentijnse architecten en Nederlandse architecten en critici en werd er in Boekarest gedebatteerd over duurzaamheid. De debatreksen zijn een vorm van promotie voor de Nederlandse architecten, maar bieden hen tevens een internationaal platform, waarop uitwisseling met professionals en publiek in het buitenland kan plaatsvinden. De eerste ervaringen zijn positief en de debatten zullen in 2007 verder worden uitgezet.

In 2006 ontving het NAI 1.064 educatieve groepen met in totaal 16.214 deelnemers. Al deze groepen kregen een rondleiding door de tentoonstellingen, het gebouw, Huis Sonneveld of het Open Maquette-depot. Deze rondleidingen werden vaak gecombineerd met een workshop. Daarnaast bereikte het NAI steeds meer leerlingen in het land via speciaal samengestelde lespakketten en de digitale leeromgeving Spacesoup. Uiteenlopende groepen, van het Rotterdamse basisonderwijs tot internationale deskundigen, kwamen naar het NAI zowel voor het vaste aanbod als voor de programma's die de wisselende tentoonstellingen als basis hebben.

Basisonderwijs

Voor het basisonderwijs zijn enkele nieuwe samenwerkingsverbanden opgezet. In het voorjaar van 2006 werd 'Rotterdam Bouwt Op School' gelanceerd. Dit lespakket over bouwen en architectuur is specifiek gericht op het Rotterdamse basisonderwijs en bestaat uit een lespakket en een bouwkit. Het pakket bestaat uit tien lessen voor het jongere kind (groep 1 t/m 4) en zes lessen voor het oudere kind (groep 5 t/m 8). Leerlingen krijgen een goede basis voordat ze op pad gaan, opdrachten maken of een bezoek brengen aan Villa Zebra, een bouwput of het NAI.

In schooljaar 2006-2007 doet het NAI in het kader van het 'Jaar van de Architectuur' samen met de Kunsthall mee aan het Cultuurtraject van de SKVR onder de titel 'Architectuurtoppers'. Groepen 7 van het Rotterdamse basisonderwijs, in totaal 5.800 leerlingen, nemen deel aan een project over architectuur. In het NAI doen de kinderen het 'Stedenspel' waarbij ze leren debatteren over hun eigen leefomgeving.

Voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs ontwikkelt het NAI een serie flexibel inzetbare programma's die de tentoonstellingen in het NAI verbinden met de directe stedelijke omgeving en andere beeldende disciplines als film en theater. In deze serie is naar aanleiding van de tentoonstelling 'Spectaculaire Stad' in samenwerking met de SKVR het programma 'See as I' ontwikkeld.

In de serie 'eindexamenprogramma's VWO' heeft het NAI de museumles 'Utopia' samengesteld. De stof uit de eindexamenbundel kwam tot leven in de lezing en de rondleiding door de tentoonstellingen 'Wijdeveld', 'Gewoon Architectuur' en het collectiegebouw.

Nieuw dit jaar was de samenwerking met het Rotterdamse Zadkine College en de SKVR om een programma voor het MBO te ontwikkelen. Het MBO zoekt manieren om kunsteducatie in te passen in het reguliere onderwijs. Het programma 'Imagebuilding' dat bestaat uit een rondleiding in het NAI, een architectuurroute door Rotterdam en een workshop fotografie en styling bij de SKVR, geeft daarop een antwoord.

Landelijke educatietaak

Als nationaal sectorinstituut heeft het NAI ook een landelijke taak in het stimuleren en ondersteunen van architectuureducatie. Op verzoek van Aedes, een van de partners in de ontwikkeling van het lespakket 'Droomhuizen en luchtkastelen', werden in dit verslagjaar 250 exemplaren van dit lespakket op DVD verspreid naar basisscholen in het gehele land en naar vijftig woningbouwcorporaties die deelnamen aan de actie 'Zo wil ik wonen'.

Het in samenwerking met Premsele en het SfA ontwikkelde CKV-programma Spacesoup werd in 2006 verder verspreid. Ter ondersteuning van dit digitaal aangeboden lesprogramma werden op tien locaties in Nederland Spacesoup Specials gehouden. Samen met lokale culturele instellingen vonden er tien studiemiddagen plaats, waarin de praktische toepassing van het lesprogramma centraal stond. Tijdens de Specials werden docenten geïnspireerd en geïnformeerd over lokale architectuur en vormgeving, zodat ze zonder veel verdere voorbereiding het lesprogramma kunnen toepassen in hun lessen. In Amsterdam, Almere, Breda, Nijmegen, Apeldoorn, Groningen, Utrecht, Eindhoven, Maastricht en Rotterdam betekende de komst van Spacesoup een belangrijke aanzet tot samenwerkingsverbanden tussen scholen, lokale architectuurcentra, culturele instellingen en steunpunten. Elke studiedag heeft een lokaal programma opgeleverd, dat aansluit bij de methode Spacesoup. De studiedagen konden plaatsvinden dankzij steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Naar structurele financiering voor de voortzetting van Spacesoup wordt nog steeds gezocht.

Bijzondere activiteiten

Naast het vaste aanbod werden in 2006 verschillende bijzondere activiteiten georganiseerd die gekoppeld waren aan de tijdelijke tentoonstellingen, waaronder een aantal vakantieworkshops. Ter gelegenheid van de tentoonstelling en manifestatie '200 jaar Rijksbouwmeester' is er een ontwerp-wedstrijd voor kinderen uitgeschreven onder de titel 'Word architect van de Koning'.

Met de online ontwerpbox konden kinderen van 6 tot en met 12 jaar een paleis ontwerpen voor Kroonprins Willem Alexander, Prinses Maxima en de prinsesjes. Tijdens een speciale VIP ontvangst voor de tien genomineerden in Paleis Soestdijk, maakte presentator Sipke Jan Bousema de Amsterdamse Iris Blom als winnares bekend.

Het NAI als (internationaal) kenniscentrum voor architectuureducatie

Het NAI ontpopt zich steeds meer als internationaal kenniscentrum en vraagbaak voor architectuureducatie. Met deskundigen uit het buitenland is in het kader van het HGIS bezoekersprogramma een rondgang gemaakt langs Nederlands meest vooruitstrevende presentaties voor jongeren, waaronder de Wonderkamers in het Gemeentemuseum in Den Haag en de Media Experience in het Instituut voor Beeld en Geluid te Hilversum. In dat verband worden mogelijkheden voor internationale samenwerking nader verkend. In juli heeft het NAI deelgenomen aan de 6e Soundings workshop in Jyväskylä Finland en is het instituut toegetreden tot het Playce-netwerk van wereldwijde specialisten op het gebied van architectuureducatie.

Nadat de renovatie van de Wiebengahal was voltooid en de organisatie was opgebouwd, kon het NAI Maastricht op 2 september 2006 zijn deuren openen voor het publiek. De feestelijke opening werd verricht door de minister van OCW, Maria van der Hoeven, Commissaris van de Koningin, Leon Frissen, directeur van Vesteda, Huub Smeets en Aaron Betsky, directeur NAI.

Tijdens de opening presenteerde het NAI M een tweetal tentoonstellingen die een treffende weerspiegeling van de euregionale ambities van het NAI Maastricht vormen en in die zin een voorbode zijn van de programmering in de komende jaren.

In de benedenzaal, de zogenaamde Kolommenzaal, werd de tentoonstelling 'New Faces in European Architecture: David Adjaye, Jurgen Mayer H., PLOT = BIG + JDS, SeArch', gepresenteerd. Deze architecten, afkomstig uit Londen, Berlijn, Kopenhagen en Amsterdam, vormen de avant-garde van de (jonge) Europese architectuur. Zij profileren zich elk in eigen land en internationaal met opmerkelijke ontwerpen voor zowel woningbouw als culturele utiliteitsbouw en zetten daarmee een nieuwe standaard voor architectuur in Europa. Met deze tentoonstelling wil het NAI Maastricht laten zien hoe een nieuwe generatie Europese architecten de basiselementen van de moderne, publieke architectuur (vorm, ruimte, beeld en gestalte) gebruikt als bouwstenen voor onze complexe samenleving.

In de bovenzaal, de zogenaamde Bogenzaal, verbeeldt de tentoonstelling 'Van Cuypers tot Coenen – Architectuur en Landschap van Zuid-Limburg 1750-2050' de specifieke architectonische cultuur van Zuid-Limburg als een voortdurende confrontatie van traditie en vernieuwing. De tentoonstellingsinstallatie laat zien hoe dit oude cultuurlandschap in de afgelopen eeuwen is overspoeld door een aantal moderniseringsgolven: de vestingwerken in de 17e en 18e eeuw, de Industriële Revolutie die van Maastricht na 1850 de grootste Nederlandse industriestad maakte, de mijnindustrie en de postmoderne kenniseconomie.

Climax van de presentatie is een serie projecten van Limburgse bouwmeesters, die probeerden een brug te slaan tussen oud en nieuw. Pierre Cuypers, Frits Peutz, Jos Klijnen en Jo Coenen zochten elk op een eigen manier naar een eigentijdse interpretatie van regionale tradities. Het getoonde materiaal is afkomstig uit de collecties van het NAI en uit een aantal Limburgse archieven.

Zowel in de media als bij het publiek kon de nieuwe NAI-vestiging op een warm onthaal rekenen. Sinds de opening worden er maandelijks lezingen gehouden in de Wiebengahal die op goede publieke belangstelling, ook uit België en Duitsland, kunnen rekenen. Behalve lezingen heeft een groot aantal rondleidingen op aanvraag plaatsgevonden. Ook is het NAI M gestart met het organiseren van workshops en kinderfeestjes. Het totale bezoekersaantal in 2006 (sept.-dec.) bedroeg 6.141, ruimschoots naar verwachting.

De eerste inspanningen voor het werven van sponsorgelden en fondsen voor het NAI Maastricht leverden gelijk al enig resultaat op. Aan die inspanningen kon echter onvoldoende continuïteit worden gegeven, onder andere vanwege het ontbreken van een directeur. In november van dit verslagjaar kon de vacature worden vervuld met de benoeming van Guus Beumer als directeur van het NAI Maastricht.

'Als de mensen niet naar het NAI kunnen komen, komt het NAI naar de mensen toe' is een van de mission statements van het NAI. Dus intensiveerde het NAI zijn aantal reizende tentoonstellingen en opende een vestiging in Maastricht. En dat blijkt te werken. In 2006 registreerde het NAI - net als voorgaande jaren - een toename van zijn bezoekers.

Publieksbereik

In 2006 bezochten 114.000 mensen in Nederland en 237.000 mensen in het buitenland de tentoonstellingen en activiteiten van het NAI. Deze forse toename ten opzichte van 2005 is vooral te danken aan de reizende tentoonstellingen die het NAI organiseerde en aan het succes van de vestiging die dit najaar werd geopend in Maastricht. Het aantal bezoekers van het NAI in Rotterdam bleef met 108.037 bezoekers nagenoeg gelijk ten opzichte van 2005. De website van het NAI had het afgelopen jaar 544.251 bezoekers.

Opnieuw trok het NAI relatief veel jonge bezoekers (19-26 jaar en 27-49 jaar), in totaal bijna 70% van het publiek. Het aantal bezoekers in de leeftijdscategorie 19 tot 26 jaar nam met 15% toe ten opzichte van 2005. De bezoekers waarderen het NAI met gemiddeld een 7,8 dit is 0,2 punten hoger dan het oordeel van de bezoekers over de gehele (beeldende kunst-)sector. De sfeer in het museum wordt met een 8 gewaardeerd, wat tevens 0,2 punten hoger is dan het gemiddelde in de sector.

Publiciteit

Sinds 2005 is door het NAI geïnvesteerd in persoonlijke contacten met de pers en verbetering van het medianetwerk. Deze investering heeft zich in 2006 uitbetaald. Met in totaal ongeveer 850 vermeldingen in de media was de publicitaire aandacht voor tentoonstellingen en andere activiteiten van het NAI aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. Zoals gewoonlijk schreef de vakpers, zowel nationaal als internationaal, veel over het NAI. Maar ook niet-vakgerichte bladen en kranten besteedden op uitgebreide schaal aandacht aan de tentoonstellingen en activiteiten van het NAI. De uitgebreide aandacht voor het project 'China Contemporary' was de vrucht van een effectieve samenwerking tussen de drie betrokken instellingen Museum Boijmans Van Beuningen, Nederlands fotomuseum en NAI. De publiciteitsbudgetten van de drie musea werden gebundeld en ingezet voor een gezamenlijke aanpak, die met o.a. een landelijke abri-campagne (met dank aan Viacom Outdoor) op stations en openbare wegen een grote slagkracht had. Aaron Betsky, inmiddels ex-directeur van het NAI, was ook in 2006 weer regelmatig te zien en te horen in de media. Zijn vertrek naar het Cincinnati Art Museum in het najaar van 2006 en de benoeming van Ole Bouman als nieuwe directeur van het NAI leverden veel persaandacht op.

Met de inschakeling van grafisch vormgevers Stout/Kramer kreeg de communicatie van het NAI een andere huisstijl die meer ruimte laat voor tekst en beeld en meer mogelijkheden biedt voor achtergrondinformatie en verdieping. De programmabrochure met alle informatie over de activiteiten van het NAI verscheen in 2006 drie keer in een oplage van 40.000 ex.

Digitale communicatie

In 2006 bestond de website van het NAI tien jaar. Dit werd gevierd met de webpresentatie van 101 markante stukken uit de Collectie.

Ook werden er online dossiers gepubliceerd met links, boeken en tijdschriften bij belangrijke activiteiten, zoals rond de tentoonstelling 200 Jaar Rijksbouwmeester. Een online archief van de meer dan honderd NAI-tentoonstellingen sinds 2000 werd bij elkaar gebracht om medio 2007 op de website te verschijnen.

De website wordt niet alleen steeds belangrijker als communicatiemiddel en als loket voor dienstverlening, maar ook als zelfstandig medium voor cultuuroverdracht en interactie. In 2006 stelde het NAI een plan op voor de toekomstige ontwikkeling van de website, waarin de ambities in de digitale wereld van het internet worden verwoord.

In hetzelfde jaar is een begin gemaakt met de uitvoering van dat plan, waaronder de realisatie van een Content Management Systeem (CMS). Het NAI heeft daarin gekozen voor CMS MMBase. Een open source pakket dat voor het NAI verder zal worden ontwikkeld tot een CMS container, waarmee een grote groep medewerkers in het NAI in staat zal worden gesteld rechtstreeks op het internet te kunnen publiceren en waarmee de informatievoorziening en dienstverlening aan bezoekers aanmerkelijk worden vergroot.

In 2006 groeide het aantal leden van de NAi-Circle en de Vrienden van het NAi. De NAi-Circle oversteeg in 2006 de magische grens van 50 leden. Een aantal leden nam afscheid, onder andere vanwege verandering van werkomgeving of pensioen. Opvallend was dat zij direct weer werden opgevolgd door nieuwe leden, zodat de NAi-Circle inmiddels bestaat uit een vaste kern met daarnaast een continue toestroom van nieuwe 'ambassadeurs', afkomstig uit de wereld van corporaties, ontwikkelaars, bouw- nijverheid, consultancy en architectuur. Dit is bijzonder waardevol voor het NAi. Het draagt in belangrijke mate bij tot de gewenste inbedding in de samenleving en bij het bedrijfsleven.

NAi-Circle

De structurele financiële ondersteuning van de leden biedt een stevig financieel fundament. Met een ledental van meer dan 50 is de doelstelling waarmee de NAi-Circle in 2003 is opgericht behaald en dat stemt tot tevredenheid. Dat betekent overigens niet dat het NAi nu achterover kan leunen. Wij zullen met onverminderde inzet deze partijen bij het instituut en het programma blijven betrekken, zoals we dat ook in 2006 deden met bijeenkomsten over China en excursies naar Stuttgart en Los Angeles.

Sponsorwerving

In de vele gesprekken met (potentiële) sponsors hebben wij opnieuw ervaren dat structurele samenwerkingsverbanden de voorkeur genieten. In 2006 hebben meerdere partners zich aan het NAi verbonden. Dat geldt niet alleen voor het NAi Rotterdam.

Ook het NAi Maastricht ondervond een warm welkom van de betrokken partijen in de regio. Dat resulteerde in het commitment van een aantal partners en structurele sponsors, die zich voor meerdere jaren aan het NAi heeft verbonden. De eerste basis voor het NAi Maastricht is daarmee gelegd en het is nu zaak deze basis te consolideren en uit te breiden.

In plaats van steun aan een tentoonstelling of een publieksactiviteit zijn sponsors steeds meer geïnteresseerd in andere, meer specifieke vormen van samenwerking. Daarbij wordt het NAi bijvoorbeeld gevraagd om inspiratie te brengen in de eigen gelederen, bij de achterban en/of de relaties, maar ook om belangrijke en actuele kwesties te agenderen. Daar waar het NAi met zijn kennis, kwaliteit en onafhankelijkheid het gewenste platform kan bieden en daar waar aansluiting wordt gevonden op de missie en de publieke agenda van het NAi, leidde dit tot uitermate boeiende en waardevolle trajecten, waarvan beide partijen veel profijt hebben.

De woonomgevingsprijsvraag 'Heesterveld i.s.m. Y-mere' en de lezingenserie 'Zeven Kolommen' zijn daarvan goede voorbeelden. Tegelijkertijd constateren wij dat er soms spanning ontstaat tussen de wensen van een sponsor en de publieke en onafhankelijke positie van het NAI. Voorop blijft staan dat sponsoring en ondersteuning van onze exposities en programma-activiteiten de belangrijkste kapstok is waaraan inhoudelijke trajecten kunnen worden opgehangen.

Vereniging Vrienden

In 2006 is de door het Algemeen bestuur van de Vereniging Vrienden ingezette koers, - nauwere samenwerking met het NAI -, verder voortgezet. De lezingenreeksen 'Architect@nai' en 'Schatten@nai' zijn geslaagde voorbeelden daarvan. De speciaal voor Vrienden georganiseerde voorbezoeken van de grote tentoonstellingen 'Wijdeveld', 'China Contemporary' en 'Spectaculaire Stad' waren succesvolle en druk bezochte evenementen.

Daarnaast ondersteunt de Vereniging het Architectuurbulletin dat tijdens de Algemene Leden Vergadering op 22 april 2006 werd gelanceerd. Bij die gelegenheid werd aan Patrick van Mil, adjunct-directeur, het eerste exemplaar van de jubileumuitgave '15 jaar Vrienden' overhandigd.

De Vereniging stelde een bijdrage uit het Lelimanfonds beschikbaar voor onderzoek ten behoeve van de expositie 'Wijdeveld'. Besloten werd om de tentoonstelling 'Moderniteit in de tropen' die begin 2007 op het programma staat, eveneens met een bijdrage te ondersteunen.

Naast lezingen en previews organiseerde de Vereniging tal van andere activiteiten waaronder excursies in binnen- en buitenland. Voor de bedrijfsleden werden twee bijeenkomsten georganiseerd. In april bij de dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting in Rotterdam: 'De gemeente als opdrachtgever', en in september in Maastricht: 'PPS constructies', kort na de officiële opening van de nieuwe vestiging van het NAI daar. De drukbezochte lezing van Rem Koolhaas tijdens de 'Dag van de Architectuur' leverde veel nieuwe leden op. Eind 2006 telde de Vriendenvereniging circa 1.600 leden. De inzet van de grote groep vrijwilligers van de Vriendenvereniging heeft mede bijgedragen aan een succesvol jaar. In 2006 startte een ledenpanel dat samen met het NAI tentoonstellingen gaat evalueren.

Het bestuur van de Vriendenvereniging bestond in 2006 uit: Joop van der Leeuw (voorzitter), Dikkie Scipio (vice-voorzitter), Lourens Aalders (secretaris), Basiel van Bemmelen (penningmeester a.i.), Sander Mirck, Hans Goedhart en Karin Schrederhof. Frans Buijserd (penningmeester) en Lucas Verweij hebben hun bestuursfunctie in 2006 neergelegd. Aaron Betsky (directeur NAI) of Patrick van Mil (adjunct-directeur) woonden de bestuursvergaderingen bij.

In het kader van groot onderhoud en het verbeteren van de klimaatomstandigheden in het NAI is een aantal werkzaamheden uitgevoerd en in gang gezet. In december is gestart met groot onderhoud aan de regelinstallaties en luchtbehandeling. Deze werkzaamheden worden voortgezet in 2007 en zullen aansluiten op de werkzaamheden i.h.k.v. het Educatiepaviljoen.

Gebouwbeheer en onderhoud

Ter voorbereiding van het verbeteren van het klimaat in de kantoren is opdracht gegeven een temperatuuroverschrijdingsberekening (TO berekening) te maken. In aansluiting op een onderzoek van de TU Delft is daarna verder onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om het glas van het hoofdgebouw te vervangen.

De toenemende energielasten brachten het NAI ertoe om de markt van energieleveranciers te verkennen. In samenwerking met Museum Boijmans is een onderzoek gestart naar de mogelijkheid gebruik te maken van een Warmte Koude opslag en met Eneco naar het toepassen van zonne-energie.

Klimatisering is ook op de locaties NAI Maastricht en het Open Maquettedepot een voortdurend punt van zorg. Veel aandacht ging uit naar het verbeteren van de klimaatomstandigheden in de Bogenzaal, in het NAI Maastricht en het restauratieatelier van het Open Maquettedepot.

Om de klimaatomstandigheden op de verschillende locaties beter te kunnen monitoren, heeft het NAI een systeem opgezet met draadloze apparatuur (data-loggers). Managementinformatie over temperatuur en luchtvochtigheid in de verschillende tentoonstellingszalen en depots is nu op de hoofdlocatie beschikbaar.

Geruime tijd was de kantoorruimte aan de oostkop van het gebouw door de organisatie van de Rotterdamse Architectuur Biënnale in gebruik. Na het vertrek van deze organisatie heeft het NAI besloten deze ruimte te gaan verhuren en is deze aangeboden voor commercieel gebruik. De kantoorruimte is sinds begin 2006 verhuurd, de opbrengst hiervan komt ten gunste van de exploitatie.

Educatiepaviljoen

In april 2006 is op basis van een nieuw voorlopig ontwerp gestart met het uitwerken van de plannen en begin december is een definitief ontwerp en een kostenraming geleverd. Het plan omvat een verbouwing van de entree van het NAI gebouw en een uitbreiding van het beschikbare oppervlak voor educatieve activiteiten.

Ontwerpbureau Concrete kreeg de opdracht een inrichtingsplan te maken, i.s.m. bureau Coenen. Afhankelijk van goedkeuring door Welstand en het vinden van aanvullende financiering zal de bouw in het najaar van 2007 aanvangen.

Veiligheidszorg

In 2006 heeft het NAI in samenwerking met het Erfgoedhuis Zuid-Holland en ca. 10 Rotterdamse kunst- en archiefinstellingen een gezamenlijk convenant veiligheidszorg opgesteld. In dit convenant komen de instellingen overeen elkaar te steunen bij incidenten en calamiteiten.

Het NAI heeft daarnaast aan het Erfgoedhuis en het Museum Security Network opdracht gegeven tot het uitvoeren van een risico-inventarisatie en analyse op het gebied van veiligheid in het NAI en collectieveiligheid in het bijzonder. Dit onderzoek wordt ondersteund door de Mondriaanstichting. De resultaten hiervan zullen begin 2007 worden gerapporteerd en worden verwerkt in een calamiteitenplan voor de collectie.

ICT

Met het toenemend belang van de veiligheid en beschikbaarheid van data en de systemen zijn in 2006 nieuwe maatregelen getroffen om de energievoorziening en klimatisering van de serverruimte te kunnen garanderen. Om met de locaties NAI Maastricht en het Open Maquette depot te kunnen samenwerken is een extern toegangssysteem in een beveiligde Citrix-omgeving opgezet. Medewerkers op verschillende locaties delen dezelfde data en maken daarmee gebruik van de systemen op de hoofdlocatie.

Het NAI is in 2006 begonnen met het opzetten van een uitgebreid correspondentieregistratiesysteem. Het systeem is geïntegreerd in een nieuw relatiebeheersysteem en voorziet in het archiveren van alle inkomende en uitgaande post en e-mailverkeer. Hiermee zijn tevens de eerste stappen gezet richting het digitaal archiveren, is het papiergebruik drastisch teruggebracht en worden archieven toegankelijk gemaakt voor medewerkers. Vooruitlopend op de ontwikkelingen van het collectie-informatiesysteem en het verder ontwikkelen van de website zijn verschillende testomgevingen opgezet. Om in de toekomst makkelijker en goedkoper te kunnen uitbreiden is gestart met zogenaamde virtualisatie. Op deze wijze kan het NAI eenvoudig virtuele (test-)servers onderhouden en daarmee snel en flexibel systemen opzetten om aan de eisen van de organisatie op het gebied van automatisering en informatisering te kunnen voldoen. Na de toename van het aantal activiteiten op ICT gebied is in 2006 besloten de formatie uit te breiden. Eind 2006 is een servicedesk voor medewerkers opgezet en bemand.

2006 is het eerste jaar van de begrotingsperiode 2006-2008. Uitgangspunt hierbij was een lager subsidiebudget dan was aangevraagd, maar wel noodzakelijk werd geacht voor een goed functioneren van het instituut. Dit lagere budget betekende een grote druk op directie, sponsorwerving en projectleiders om de voor een project benodigde middelen te realiseren.

Financiën

Dankzij een actief sponsor- en fondsenwervingsbeleid is het in 2006 gelukt voor de activiteiten voldoende financiering te vinden. Een steeds groter wordend probleem hierbij is dat het eigen beschikbare budget voor in het bijzonder tentoonstellingen in de Grote Zaal dermate beperkt is (circa €5.000), dat financiering door vooral fondsen die een bepaald percentage aan eigen middelen vragen nauwelijks meer tot de mogelijkheden behoort.

Voor de vestiging in Maastricht (NAi M) lag de situatie anders. In het verslagjaar is de aandacht vooral gericht geweest op de realisatie van de verbouwing, de inrichting, het aantrekken van personeel en het maken van een inleidende tentoonstelling in de Bogenzaal en een openingstentoonstelling in de Kolommenzaal. De opening op 2 september 2006 was mede daardoor een groot succes. De keerzijde van dit succes was een tekort op de exploitatie, dat niet kon worden opgelost door sponsorbijdragen. In de komende twee jaar wordt stevig ingezet op het verwerven van aanvullende inkomsten voor de Maastrichtse vestiging.

Het ministerie van OCW sprak in 2005 de wens uit dat de besteltaken van Europan bij het NAi worden ondergebracht. Voor 2006 is een overgangsregeling afgesproken waarbij de geoormerkte subsidies van de ministeries van OCW en VROM door het NAi rechtstreeks werden doorgesluist aan de Stichting Europan en de Stichting Europan verantwoordelijk is voor de verslaglegging van de eigen activiteiten.

De inventarisatietaken van Bonas maken met ingang van het verslagjaar onderdeel uit van de activiteiten van de afdeling Collectie. Een inhoudelijke verantwoording vindt u elders in dit jaarverslag.

Op verzoek van het ministerie van OCW zijn in het verslagjaar ontvangen subsidiebedragen die bestemd zijn voor een latere periode, wel opgenomen in het exploitatieresultaat. Hierdoor heeft het NAi ogenschijnlijk een positief exploitatieresultaat behaald. Echter, in dit bedrag zijn inbegrepen een eenmalige extra bijdrage van het ministerie voor het Educatiepaviljoen, de nog te besteden bedragen voor het project 'Raadhuismaquettes' en de nog in het eerste kwartaal van 2007 te geven lezingen in het buitenland in het kader van de 'Debates on Tour'. Het werkelijke exploitatieresultaat is negatief, te weten -/- €24.000. Tegen de achtergrond van de start van het NAi Maastricht en de intensivering en uitbreiding van het activiteitenprogramma acht de directie dit een behoorlijk resultaat.

Personeel & organisatie

Het team P&O startte 2006 met de uitvoering van diverse nieuwe landelijke rechtspositionele regelingen zoals de zorgverzekering en de levensloopregeling. Tevens vergden de nieuwe fiscale regelingen voor loonaangifte en de eerste dagmelding van nieuw personeel de nodige investering en extra aandacht. Het NAi heeft de budgettaire bovengrens voor de gedeeltelijke vergoeding kinderopvang opgeheven, waardoor de vergoeding op 1/6 van de kosten kon blijven.

Het aantrekken van personeel en de inrichting van de organisatie voor de NAI-vestiging in Maastricht vroegen in 2006 bijzondere aandacht van de coördinator P&O. Door de afbouw van de rijks- en gemeentelijke subsidie voor de In- en Doorstroombanen (ID) heeft het NAI de 3 medewerkers die hiervan gefinancierd werden m.i.v. 1 november de reguliere functie van suppoost aangeboden. Om een aansluiting te vinden op vergelijkbare arbeidsmarkten zijn de laatste maanden van 2006 vooral besteed aan een uitgebreid onderzoek van diverse salarisgebouwen uit verschillende cao's. Dit leidde tot een nieuw NAI-salarisgebouw 2007 inclusief een overgangsregeling. Tevens is een concept regeling Fietsplan ontwikkeld en ter goedkeuring aangeboden aan de Belastingdienst.

Vanwege een langdurig ziekteverzuim in het team P&O kon dit verslagjaar minder aandacht worden besteed aan verbetering van het personeelsbeleid dan beoogd. Niettemin zijn er enkele personeelsinstrumenten nieuw ingevoerd dan wel verbeterd, zoals een herziene handleiding en instructie voor functionerings- en beoordelingsgesprekken. Eveneens is het onderhoud van het functiehuis en de daarbij horende functiewaardering vastgelegd in een notitie. Voor bepaalde functies is het instrument uren schrijven ter hand genomen met als doel inzicht te krijgen in de urenbesteding en doorberekening van deze uren aan de subsidiegever. Deze informatie is tevens een sturingsmiddel voor het management. Scholing vond vooral plaats in de vorm van 'in-company-trainingen'. Deze waren onder meer gewijd aan een vervolgcursus 'Schrijven', 'Digitaal beeld' en de Managementdag gewijd aan de toekomstvisie NAI, de benodigde competenties en het instrument functionerings- en beoordelingsgesprekken. Bij de ziekteverzuimbesteding is de aandacht vooral uitgegaan naar de individuele begeleiding bij enkele langdurige verzuimgevallen en een optimalisering van de afstemming met de arbo-arts.

Dit verslagjaar bleef de samenstelling van de Raad van Toezicht ongewijzigd. De Raad kwam in 2006 zes maal bijeen en adviseerde de directie onder meer over strategische beleidskeuzes, positionering, partnerships, financiering en sponsoring. De Raad vroeg daarbij vooral aandacht voor de opiniërende functie, het publieksbereik en het aangaan van samenwerkingsverbanden dienaangaande. De toezichthoudende taak werd onder meer ingevuld door het controleren en bespreken van de jaarrekening alvorens deze vast te stellen en het kritisch doorlichten van de begroting voor 2007.

In oktober 2006 vertrok Aaron Betsky als directeur van het NAI. De Raad nam met oprechte dankzegging afscheid van Aaron Betsky in het besef dat hij een bloeiende en stevige instelling achterlaat. Na de aankondiging van het vertrek van Betsky heeft de Raad zich ingespannen om de opvolging zo snel mogelijk te regelen. Uit de Raad van Toezicht werd een selectiecommissie samengesteld onder leiding van de voorzitter die na een intensieve en zorgvuldige open sollicitatieprocedure spoedig tot een voordracht kon komen die ook op steun vanuit de organisatie en de ondernemingsraad kon rekenen. April 2007 treedt Ole Bouman aan als directeur. Tot dat moment wordt het directeurschap van het NAI waargenomen door de adjunct-directeur.

A / COLLECTIE

A.1 AANWINSTEN

AANWINSTEN ARCHIEVEN

P. Hammel, archief van de architect; verworven van bureau Hammel en Partners

R. van Zuuk; gebouwdossier, waaronder maquette, van 'De Fantasie'; genomineerde voor de NAI Architectuurprijs 2002; verworven van bureau Van Zuuk

M. de Klerk; correspondentie; aanvulling op bestaand archief; verworven van particulier

M. van Schijndel; archief; aanvulling op bestaand archief; verworven van mw. N. Drabbe; erfgename van M. van Schijndel

J.B. Bakema; archivalia, waaronder twee maquettes, als aanvulling op bestaand archief; verworven van de erven J.B. Bakema

Van Emden / OD205, archivalia; aanvullingen op bestaand archief; verworven van Choisy, oud-partner bureau OD205

Universiteit van Utrecht; archivalia, waaronder maquettes, betreffende Universiteitsterrein de Uithof; verworven van de Universiteit Utrecht

Architectura et Amicitia; archief, aanvulling op bestaand archief; verworven van AetA zelf

R. Romke de Vries; archivalia; aanvulling op bestaand archief; verworven van Romke de Vries, zoon van R. Romke de Vries

B. Merkelbach; archivalia; aanvullingen op bestaand archief; verworven van mw. Van Vliet via M.Kloos, ARCAM Amsterdam

Nirov; archief; aanvulling op bestaand archief

K.P.C. de Bazel; dossier van het woonhuis Bourse; verworven van particulier

G.F. en W. La Croix - archivalia; aanvulling op reeds aanwezige tekeningen in het archief van de Jubileumtentoonstelling 1923; verworven van erven

F.A. Warners; archief; nagekomen stukken van eerdere overdracht van Gemeentearchief Amsterdam

W. Wissing; archivalia; aanvullingen op bestaand archief; verworven van architect zelf

B. van Berkel; maquette van het Raadhuis en Fulcotheater in IJsselstein; verworven van de gemeente IJsselstein

Prijsvraag Nederlandsche Bank; maquettes vervaardigd voor de prijsvraag voor een nieuw gebouw voor de Nederlandsche Bank aan het Rokin in Amsterdam; verworven van de Nederlandsche Bank

P. de Bruyn; maquette van de uitbreiding van het Concertgebouw in Amsterdam verworven van het Concertgebouw

M. Duintjer; maquette van het Provinciehuis van Overijssel in Zwolle; verworven van Gedeputeerde Staten van Overijssel

Maquette Floriade Zoetermeer; aangekocht

A / COLLECTIE

A.1 AANWINSTEN

INVENTARISATIES

Dossier Euralille en Congrexpo van OMA; Beide dossiers waren in 2004 verworven van het bureau OMA. De aanwinst bestond uit een 80-tal verhuisdozen met veelal slechts globaal geordend archiefmateriaal.

Verwerking latere aanwinsten OMA in diverse gebouwdossiers; ten tijde van de tentoonstelling START zijn er aanvullingen binnengekomen op dossiers in het reeds bestaande archief van OMA. Al deze aanvullingen zijn nu verwerkt.

Archief J.B. Bakema en Team 10
Het persoonlijk archief van J.B. Bakema bevat met name stukken betreffende beroepsactiviteiten van de architect buiten de bureaupraktijk. Het gaat hier om stukken betreffende docentschappen; jurylidmaatschappen; lidmaatschappen Internationale beroepsorganisaties. Hierbij zijn vooral de activiteiten van de architect binnen Team 10 van grote importantie.

Archief F.A. Warners; dit archief dat eerder in bewaring was gegeven bij het Gemeentearchief Amsterdam is in 2005 overgedragen aan het NAi. Het archief is een waardevolle aanvulling op onze collectie wat betreft de architectuur in het interbellum.

Afronding van de (her)inventarisatie Cuypers archieven
Drie jaar geleden is begonnen aan de (her)inventarisatie van de Cuypers archieven. Hierbij is een aantal deelarchieven onderscheiden en afzonderlijk beschreven. Zo zijn er mede dankzij de verwerving van tekeningen en andere archiefdocumenten afzonderlijke gebouwdossiers gemaakt voor o.a. het Rijksmuseum, Kasteel de Haar en het Centraal Station. Projectgebonden materiaal dat in het verleden was verdeeld over zowel het archief van P.J.H. Cuypers als J.Th. Cuypers is samengevoegd en beschreven in een nieuw Bureauarchief inventaris. De privé documenten van zowel vader als zoon Cuypers zijn in een afzonderlijke inventaris beschreven. Gelijktijdig met de inventarisatie zijn uitgebreide conserveringsmaatregelen genomen.

Archief De Jong, Van Ophen en Bax

Archief Van Gool (bureau Oyevaar, Stolle en Van Gool)

Archief P. Hammel; dit goed geordende archief kon m.b.v. de werkenlijst direct worden geïnventariseerd

Gebouwdossier Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu van J. Hoogstad

Archief Van Putten

Verder zijn supplementen verwerkt en plaatsingslijsten gemaakt van:

Ponsen

Lafour

Den Tex

Van der Donk

Drexhage, Sterkenburg, Bodon en Venstra - met stukken van A. van der Steur

Evers en Sarlemijn

A / COLLECTIE

A.2 BRUIKLENEN

OVERZICHT EXTERNE BRUIKLENEN 2006

Nummer	2006-06
Organisatie	Streekarchief Gooi en Vechtstreek
Plaats	Hilversum
Data	Februari 2006
Titel tentoonstelling	75 jaar Raadhuis Hilversum
Objecten	Diversen, archief Dudok t.b.v. publicatie
2006-01a	2006-08
Victoria & Albert Museum	UN-Studio
Londen	Amsterdam/Yale
06.04.2006 t/m 23.07.2006	09.02.2006 t/m 2007
Modernism: Designing a New World	Overzichtstentoonstelling UN Studio
13 tekeningen (Oud, Brinkman & vd Vlugt, van Eesteren, Duiker, Wils)	1 maquette (UN-Studio)
2006-01b	2006-09 Noordbrabants Museum
Marta Herford	Den Bosch
Herford	23.09.2006 t/m 07.01.2007
16.09.2006 t/m 07.01.2007	Kunst rond 1900. Idealisten en gelukzoekers
Modernism: Designing a New World	1 tekening (Walekamp)
13 tekeningen (Oud, Brinkman & vd Vlugt, van Eesteren, Duiker, Wils)	
(reizende tentoonstelling)	
2006-01c	2006-10
Corcoran Gallery of Art	Architektur Museum
Washington D.C.	München
17.03.2007 t/m 29.07.2007	01.06.2006 t/m 03.09.2006
Modernism: Designing a New World	Architektur + Sport. Vom antiken Stadion zur modernen Arena
13 tekeningen (Oud, Brinkman & vd Vlugt, van Eesteren, Duiker, Wils)	3 tekeningen, 7 foto's (Wils)
2006-02a	2006-11
Sprengel Museum Hannover	Triennale di Milano
8.10.2006 t/m 04.02.2007	Milaan
Merzgebiete. Kurt Schwitters und Seine Freunde	15.03.2006 t/m 20.08.2006
2 tekeningen (Oud, Van Doesburg)	Good N.E.W.S. architecture's themes and routes
	2 maquettes (Eisenman, Hejduk)
2006-02b	2006-12
Museum Boijmans Van Beuningen	Musée des Beaux-Arts
Rotterdam	Nancy
24.02.2007 t/m 13.05.2007	06.10.2006 t/m 15.01.2007
Merzgebiete. Kurt Schwitters und Seine Freunde	Le Comité Nancy-Paris
2 tekeningen (Oud, Van Doesburg)	3 tekeningen (gouache, aquarel) (Van Doesburg, Oud)
(reizende tentoonstelling)	
2006-04	2006-13
Stadsgalerij	Kunstmuseum Stuttgart
Heerlen	09.06.2006 t/m 01.10.2006
22.01.2006 t/m 26.03.2006	Leuchtende Bauen: Architektur der Nacht
Vedute / Ruimtelijke Manuscripten, Vademen /	1 maquette (OMA, ZKM) 2 foto's (Buys)
Architecturale onderzoekingen	
62 ruimtelijke manuscripten (Vedute)	
	2006-15a
	MOCA
	Los Angeles
	19.11.2006 t/m 05.03.2007
	Skin and Bones: Parallel Practices in Fashion and Architecture
	1 maquette (Neutelings Riedijk)

- 2006-15b
National Art Center
Tokyo
01.05.2007 t/m 31.07.2007
Skin and Bones: Parallel Practices in
Fashion and Architecture
1 maquette (Neutelings Riedijk)
(reizende tentoonstelling)
- 2006-16
Barbican Art Galleries
Londen
15.06.2006 t/m 17.09.2006
Future City: Experiment and Utopia in
Architecture 1956-2006
1 maquette (OMA, Jussieu)
- 2006-18
Museum van Europa
Brussel
26.10.2006 t/m 01.05.2007
God(en), een handleiding
1 maquette (Koldewey)
- 2006-19
Museum Hilversum
Hilversum
24.06.2006 t/m 05.11.2006
Het geluk van de tuin
1 maquette (OMA) 9 tekeningen / aquarellen
(Zocher, De Bazel, Springer, Van Doesburg) 1 foto
- 2006-20 Stroom
Den Haag
22.06.2006 t/m 20.08.2006
OMA in Den Haag
2 maquettes (OMA) 1 aquarel (Vriesendorp)
- 2006-21
Loods 6
Amsterdam
02.10.2006 t/m 03.11.2006
Presentatie Amsterdam Havens Oost Infocentrum
(A.H.O.I.)
2 maquettes (Coenen, West 8)
- 2006-22
Drents Museum Assen
04.07.2006 t/m 15.10.2006
K.P.C. de Bazel: ontwerpen voor het interieur
109 tekeningen, 14 foto's, 6 stofstalen, 1 kasboek
(De Bazel)
- 2006-25
NAi Team 10
Yale
2006
Team 10 - A Utopia of the Present
1 tijdschrift
- 2006-26
Arcam
Amsterdam
08.09.2006 t/m 04.11.2006
Bouwjaar '86
1 maquette (De Ley)
- 2006-27
CODA
Apeldoorn
30.09.2006 t/m 07.01.2007
Gelderland 1900-2000
1 maquette (Kloos)
- 2006-31
Kunsthal
Rotterdam
14.10.2006 t/m 28.01.2007
Henry Moore. Sculptuur en architectuur
1 archief: Boks: 28 foto's, 26 bladen, correspon-
dentie, 40 calques, 1 druk (Moore)
- 2006-34
Centrum Beeldende Kunsten Zeeland Middelburg
05.11.2006 t/m 15.12.2006
PS Huisjes
8 maquettes (Kappetein)
- 2006-36
Museum Mesdag
Den Haag
16.12.2006 t/m 12.02.2007
De grens van het affiche
1 affiche (Rotgans)
- 2006-37
Metarest (restauratie-atelier)
Den Haag
22.11.2006 t/m 18.12.2006
1 ruimtelijk manuscript (Vedute nr. 142)
- 2006-38
M. van Stiphout (kunstenares Vedute)
Rotterdam
24.01.2006 t/m 01.03.2007
1 ruimtelijk manuscript (Vedute nr. 134)

A / COLLECTIE

A.3 ONDERZOEKSRÉSULTATEN BONAS

Nieuw onderzoek 2006

Cuypers, P.J.H. (1827-1921)
 Ley, P. de (1943)
 Springer, W.H. (1815-1907)
 Sterr, P. van der (1817-?)
 Greef, B. de (1818-1899)
 Verheij, J. (18..-18..)
 Kalff, J. (1831-1897)
 Niftrik, J.G. van (1833-1910)
 Leguyt, H. (1840-1907)
 Hasselt, J. van (1850-1917)
 Springer, J.B. (1854-1922)
 Lambrechtsen van Ritthem, C.L.M.
 Bos, A.W. (1860-1954)
 Heemskerk van Beest, J.E. (1890-?)
 Wilk, C. van der (1896-1976)
 Nieuw onderzoek afgerond 2006
 Zocher jr., J.D. (1791-1870)
 Hendriks, J.P.L. (1895-1975)
 Pierson, A.C. (1801-1870)
 Froger, W.A. (1812-1883)
 Maurik, J. van (1812-1893)
 Diehl, A. (1876-1959)
 Boer, J.A. (1895-1971)
 Duintjer, M.F. (1908-1983)

Lopend onderzoek afgerond 2006

Maaskant, H.A. (1907-1977)
 Woerden, S. van (1902-1993)
 Kloot Meijburg, H. van der (1875-1961)
 Steur, J.A.G. van der (1865-1945)
 Rotshuizen, E.J. (1888-1979)
 Vistarini, B.N. de (1891-)
 Lemei, W. (1892-1945)
 Breuning, H.A. (1901-1995)
 Klingeren, F. van (1919-1999)
 Valk, H.W. (1886-1973)
 Hulshoff, A.R. (1880-1958)

Lopend onderzoek 2006

W. Wissing (1920)

Afgerond onderzoek in eindredactiefase

f.b.v. boekenreeks

Metzelaar, J.F.
 Metzelaar, W.C.
 Bremer, G.C.
 Ley, P. de

Ontsloten tijdschriftjaargangen

De 8 en Opbouw
 Bouw
 Het Bouwbedrijf
 Bouwkundige Bijdragen
 Bouwkundig Weekblad
 De Architect
 Katholiek Bouwblad
 Klei
 Het Huis Oud en Nieuw
 Het Landhuis
 De Opmerker
 Architectura
 Bouwwereld
 Forum
 Het Gildeboek
 Vakblad voor de Bouwbedrijven

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

PROGRAMMAOVERZICHT ZAAL 1

Ontwerp het Onmogelijke: De wereld van architect Hendrik Wijdeveld (1885 - 1987)

29 januari 2006 - 6 mei 2006

Curator: Jean Paul Baeten

Ruimtelijk ontwerp: Kossmann en de Jong

Grafisch ontwerp: Kossmann en de Jong

Een schacht van 20 kilometer naar het middelpunt van de aarde, de herbebossing van Nederland, een nieuwe stadswijk met volkstheater in het Vondelpark. Het zijn maar enkele voorbeelden van de verbeeldingskracht van Hendrik Wijdeveld (1885-1987), de grootste visionair uit de Nederlandse architectuurgeschiedenis. De grootste overzichtstentoonstelling ooit gehouden, presenteert Wijdeveld's ontwerpen voor een nieuwe wereld aan de hand van een ruime keuze uit het rijke Wijdeveld-archief, visueel één van de meest aantrekkelijke uit de collectie van het NAI.

China Contemporary

10 juni 2006 - 3 september 2006

Curator: Linda Vlassenrood

Ruimtelijk ontwerp: Johan De Wachter

Architecten met Michael Smith en Shohei

Shigematsu

Grafisch ontwerp: MATTMO concept | design

In de euforie over het Chinese bouwen worden kritische kanttekeningen niet snel gemaakt. Hoewel hun aandeel in de enorme architectuurproductie beperkt is, is een kleine groep getalenteerde jonge Chinese architecten op zoek naar kritische en pragmatische oplossingen voor een conflictueus veranderend stedelijk landschap. De tentoonstelling 'China Contemporary – Architectuur' toonde ruim veertig projecten onderverdeeld in vijf thema's ('Chineseness', 'Critical Urban Renewal', 'Urbanscape', 'Public Domain', 'Informal China') van achttien jonge Chinese architecten. De tentoonstelling in het NAI was onderdeel van een samenwerking met het Museum Boijmans Van Beuningen en het Nederlands Fotomuseum. Een deel van de tentoonstelling is overgenomen door URBIS.

De Spectaculaire Stad - Foto's van de toekomst

27 september 2006 - 8 januari 2007

Curator: Emiliano Gandolfi

Ruimtelijk ontwerp: Klaus Wiersma

Grafisch ontwerp: Corine Datema

Vandaag wordt de beste architectuur niet alleen gebouwd, maar vooral bekeken en bewonderd als afbeelding op glossy papier. Daar zien we spectaculaire foto's die de schoonheid en potentie van het stedelijke landschap met haar verlaten straten en iconografische gebouwen portretteren. In 'De Spectaculaire Stad' wordt door de lens van de meest prominente hedendaagse fotografen naar het landschap van de stad gekeken. Uit deze foto's van de toekomst doemt een beeld op van de spectaculaire stad die wij misschien nog niet kunnen zien. Niet de architectuur, maar het beeld zelf levert echter het sublieme bewijs van haar bestaan.

De tentoonstelling is in januari 2007 opengegaan in Düsseldorf en reist mogelijk nog verder.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

PROGRAMMAOVERZICHT ZAAL 2

GeWoon Architectuur - Woonomgevingen uit de collectie van het NAI

Permanent

Curatoren: JaapJan Berg, Jean Paul Baeten,
Martien de Vletter

Ruimtelijk ontwerp: 51N4E

Grafisch ontwerp: Mevis & Van Deursen

'GeWoon Architectuur' presenteert de ontwikkeling van een van de belangrijkste thema's in de Nederlandse architectuurgeschiedenis: wonen en woonomgevingen. Aan de hand van vier bestaande woonlandschappen en een imaginair utopisch landschap wordt de geschiedenis van twee eeuwen wonen in Nederland verteld. In dit verhaal passeren de Vondelstraat en Plan Zuid in Amsterdam, de naoorlogse wederopbouw van Pendrecht in Rotterdam en het woningbouwlaboratorium Almere de revue.

Deze tentoonstelling is geopend in 2004. In 2006 is een Multimediategamen gemaakt die de individuele volwassen bezoeker rondleidt door de tentoonstelling.

Gispen in Rotterdam - Nieuwe verbeelding van het Moderne

2 maart 2006 - 11 juni 2006

Curator: Hetty Berens

Ruimtelijk ontwerp: Joyce Langezaal,
Krista van den Heuvel

Grafisch ontwerp: Mevis & van Deursen

Wie aan de moderne architectuur van het Nieuwe Bouwen denkt, ziet de meubelen van Gispen voor zich. W.H. Gispen heeft een belangrijke rol gespeeld in de beeldvorming van de moderne architectuur. Niet alleen zijn meubelen en objecten waren invloedrijk, de wijze van etaleren, fotograferen en adverteren was minstens zo belangrijk. Gispen liet fotografen van de zgn. Nieuwe Fotografie zijn objecten fotograferen en gaf daarmee richting aan de verbeelding van het moderne. Het tentoonstellingsmateriaal is overgenomen door Gispen Internationaal, en hangt nu in de Van Nelle Fabriek.

1806-2006 Tweehonderd jaar Rijksbouwmeester

24 juni 2006 - 5 november 2006

Curator: Martien de Vletter

Ruimtelijk ontwerp / Spatial Design: Yvonne Franx

Grafisch ontwerp / Graphic Design: Sander Boon

In 2006 bestond het ambt van Rijksbouwmeester 200 jaar. Jean Thomas Thibault werd in 1806 door Lodewijk Napoleon aangesteld als eerste Architect des Konings. De taak van Thibault en zijn directe opvolgers was een nationale identiteit in gebouwen uit te drukken. In de loop van de negentiende eeuw werd deze taak verbreed en versterkt. Vanaf de jaren zestig bouwde de Rijksbouwmeester zelf minder, maar adviseerde des te meer. In de laatste vijftien jaar werd het terrein van de Rijksbouwmeester, in gelijke tred met de maatschappelijke ontwikkelingen, uitgebreid met infrastructuur en landschap. Deze ontwikkeling stond centraal in de tentoonstelling die samen met het Atelier Rijksbouwmeester werd samengesteld. Er verscheen ter gelegenheid van het 200-jarig jubileum een speciaal nummer van SMAAK, waarin de tentoonstelling een belangrijke inhoudelijke plek had.

AM NAI Prijs: Bare Facts

1 december 2006 - 8 januari 2007

Curator / Organisatie: Saskia van Stein

Ruimtelijk ontwerp: Joyce Langezaal,
met Tina Siehoff

In 2006 vond de derde editie plaats van de 'AM NAI Prijs'. De prijs wordt iedere twee jaar uitgereikt voor het beste gebouw van architecten onder de veertig. Een jury bestaande uit Mariet Schoenmakers, Liesbeth van de Pol, Lara Schrijver, Jeroen van Schooten, Brett Steele, Josep Louis Mateo en Aaron Betsky, verkoos het Brugwachtershuisje van BAR tot beste ontwerp. Dit ontwerp en de ontwerpen van de andere vijf genomineerden werden tentoongesteld in Zaal 2. Bij de tentoonstelling verscheen een publicatie en er werd een televisieprogramma gemaakt dat werd uitgezonden door de AVRO.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

PROGRAMMAOVERZICHT ZAAL 3

Newer Orleans - A Shared Space

21 januari 2006 - 12 maart 2006

Curator: Emiliano Gandolfi

Ruimtelijk ontwerp: Joyce Langezaal

Grafisch ontwerp: NO Design

De vraag, na de grote orkaan Katrina, is hoe New Orleans opgebouwd kan worden op een manier waarbij een logisch, vanzelfsprekend en mooi verband gelegd kan worden tussen het natuurlijke (en onnatuurlijke) landschap, de gebouwde omgeving, infrastructuur, de waterhuishouding, het publieke en het private domein. De ontwerpen van MVRDV, Huff & Gooden, UN Studio, Morphosis, Hargreaves Associates en West 8 tonen dat de bestaande herkenningspunten en geografie een uitgangspunt kunnen zijn voor een nieuwe tastbare toekomst.

Bij de opening in het NAI werd een symposium georganiseerd door het NIROV en het NAI.

Locaties

National Building Museum, Washington DC,
Verenigde Staten

28 april 2006 - 30 juli 2006

Ogden Museum / Contemporary Arts Centre, New
Orleans, Verenigde Staten

15 augustus 2006 - 24 september 2006

DynamiCity - Tactieken voor de veranderende stad

25 maart 2006 - 11 juni 2006

Curator: Emiliano Gandolfi

Ruimtelijk ontwerp: Joyce Langezaal

Grafisch ontwerp: Daniel van der Velden &
Maureen Moreen

Onze steden worden dynamisch. Steden veranderen zo snel, worden zo groot en vaak vormloos dat grote strategieën niet voldoende zijn om de veranderingen beheersbaar te maken. Architecten beseffen dat traditionele werkwijzen niet toereikend zijn. Actar Architectura, Atelier Bow-WoW, Chora en Stalker/ON bedachten een nieuw concept voor onze stedelijke omgeving en gaven die omgeving op een nieuwe wijze weer, met nieuwe frisheid en methodieken.

Follydock - Fantastische ontwerpen voor Heijplaat

24 juni 2006 - 24 september 2006

Curator: Saskia van Stein

Ruimtelijk ontwerp: Yvonne Franx

Grafisch ontwerp: Marlies van Dongen

In Follydock werd het resultaat getoond van de prijsvraag: Ontwerp een folly voor Heijplaat. Vijftig ontwerpers zonden werk in in de vorm van een maquette. De context voor de folly is Heijplaat met een oude kern, een sterke relatie met de rivier en de Rotterdamse haven, een context met verschillende soorten bedrijvigheid. Deze context vormde letterlijk het behang waartegen de maquettes een plek kregen.

European 08. De resultaten in Nederland: European Urbanity & Strategic Projects

8 juli 2006 - 24 september 2006

Curator: Saskia van Stein

Ruimtelijk ontwerp: Ontwerpbureau Vier

Grafisch ontwerp: Ontwerpbureau Vier

In een samenwerkingsverband van gemiddeld twintig Europese landen organiseert European om de twee jaar een prijsvraag op het gebied van architectuur en stedenbouw. Deze ronde was het thema: 'European Urbanity'. Hoewel de Europese steden onderling sterk verschillen, kampen de steden met vergelijkbare problemen. Architectuur en stedenbouw kunnen daarvoor een oplossing bieden. De tentoonstelling liet de resultaten hiervan zien.

Stad noch land - De ruimtelijke ontordering van Nederland

7 oktober 2006 - 25 februari 2007

Curator: Saskia van Stein

Ruimtelijk ontwerp: Joyce Langezaal

Grafisch ontwerp: Minke Themans

Onbestemde gebieden tussen de stad en het platteland staan in deze tentoonstelling centraal. Het zijn schemergebieden waarop de ruimtelijke ordening geen vat heeft. Gebieden die 'verrommeld' genoemd worden. Dit 'tussenland' heeft een eigen dynamiek, is veranderlijk. De tentoonstelling onderzoekt de mogelijke kwaliteiten van deze gebieden en probeert ze tastbaar te maken. Deze tentoonstelling werd gemaakt in samenwerking met Staatsbosbeheer en het Ruimtelijk Plan Bureau.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

PROGRAMMAOVERZICHT ZAAL 3/NEST

In Zaal 3 is vanaf 29 april 2005 ruimte voor een nieuwe eenpersoonsgalerie 'NEST'. NEST is een eenvoudig vormgegeven 'parasite' van 15 m², waar iedere zes weken een kunstenaar, architect of ontwerper autonoom werk toont. Het zijn persoonlijke en experimentele verkenningen van ruimte in de breedste zin van het woord, werk dat bijzonder genoeg is om niet over het hoofd te worden gezien.
Curator: Saskia van Stein

NEST 7: BAR

10 februari 2006 - 26 maart 2006
'Modellstadt' is een assemblage van de architectuurmodellen die het Duitse architectenbureau BAR de afgelopen twaalf jaar heeft gebouwd. 'Modellstadt' is een planningsinstrument, maar tegelijkertijd ook een mal voor de wereld van de architect.

NEST 8: Jasper de Haan

31 maart 2006 - 14 mei 2006
Jasper de Haans installatie 'Blue Darkroom' is een ruimte waarin op de wanden fosforescerende verf is aangebracht. De ruimte is even prikkelend als vervreemdend en angstaanjagend én stelt het begrip ruimtelijkheid ter discussie.

NEST 9: Reny Worb

19 mei 2006 - 2 juli 2006
Reny Worb toont ons met 'For use in Japan only' een blik achter de schermen van de Japanse cultuur. In Kyoto fotografeerde ze een aantal van de tweehonderd thuislozen en hun onderkomens. Met foto's, tekeningen en video krijgen we inzicht in hun habitat.

NEST 10: Samantha Rees

7 juli 2006 - 20 augustus 2006
Samantha Rees maakt werken die futuristisch en utopisch van aard zijn: luchtkastelen, fantasiegebouwen, etc. Haar schetsen ogen als geëxplodeerde of geïmplodeerde dorpen in de wolken, woongrotten en andere fantasiestructuren.

NEST 11: Dieuwertje Komen

25 augustus 2006 - 8 oktober 2006
Komen geeft met foto's die ze aan de stadsrand van Warschau maakte, een beeld van de droomwoningen die voornamelijk flatbewoners uit het centrum van de stad stukje bij beetje bouwen aan de stadsrand. Hierbij kijkt ze scherp naar de verhouding tussen de beleving en de functionaliteit van plekken.

NEST 12: Joost Bakker

13 oktober 2006 - 26 november 2006
Het werk van Bakker varieert van de verbeelding van kleine verwonderingen tot grote levensvragen. Het 'Stadion Inverso' heeft tribunes die als een trap naar boven lopen naar het speelveld op de top en die het stadion een heilig karakter geven, vergelijkbaar met de Maya-tempels in Zuid-Amerika.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

TENTOONSTELLINGEN NAI MAASTRICHT

Van Cuypers tot Coenen; Architectuur, stedenbouw en landschap in Zuid-Limburg 1750-2050

2 september 2006 - 15 januari 2007

Curator: Jean Paul Baeten/Julietta Zanders
Ruimtelijk ontwerp: Kossmann en de Jong
Grafisch ontwerp: Kossmann en de Jong

In het nieuwe 'grenzeloze' Europa spelen regio's een steeds belangrijker rol. Kunstmatige nationale grenzen blijken sneller te verdwijnen dan 'natuurlijke' regionale. Tegelijk verlost de flexibele infrastructuur van de nieuwe, postindustriële kenniseconomie de regio van de beklemming van het provinciaals 'streekeigene'. Een nieuwe vorm van 'kritisch regionalisme', gebaseerd op een prikkelende synthese van traditie en moderniteit, biedt een alternatief voor een steeds uniformere geglobaliseerde cultuur, zonder het internationale perspectief uit het oog te verliezen. De regio Maastricht is een goed voorbeeld van een dergelijk gebied met een heel eigen identiteit, waarin modernisering voortdurend gecontextualiseerd wordt door een specifieke 'genius loci'.

De bronnen ervan liggen in de specifieke geografische situatie en de cultuurhistorische context. Bepalende factoren zijn een sterke link met de zuidelijke klassieke vormtraditie, het karakter van omstreden, lang versnipperd gebied en grensstreek, de link met het 'Maasland', de geringe verstedelijking en de abrupte overgang van een voornamelijk agrarisch naar een verstedelijkt-industrieel landschap. De tentoonstelling laat zien dat die uitwisseling van traditie en moderniteit in deze streek al een lange geschiedenis heeft. Zo kunnen actuele ontwikkelingen in een kritisch, ook voor een breder publiek begrijpelijk kader geplaatst worden. De tentoonstelling is ingedeeld in vier tijdsspannen: 1750-1867 Vestingstad Maastricht, 1860-1900 Eerste industrialisatiegolf: Industriestad Maastricht, 1900-1960 Tweede industrialisatiegolf: De Mijnstreek, 1980-2006 Parkstad Limburg en het postindustriële landschap. Als introductie begint de tentoonstelling met de historische maquette van Maastricht en is verder opgebouwd uit 1250 foto's, verschillende maquettes van belangrijke gebouwen en tekeningen van belangrijke architecten als Pierre Cuypers, Fritz Peutz, Jos Klijnen en Jo Coenen.

New faces in European Architecture

2 september 2006 - 22 april 2007

Curator: Saskia van Stein
Ruimtelijk ontwerp: Saskia van Stein en Satya van Heummen
Grafisch ontwerp: Stout/Kramer

Het NAI Maastricht presenteert met New Faces in European Architecture, de toekomst van de Noord Europese architectuur. David Adjaye, Jürgen Mayer H, SeArch en PLOT = BIG + JDS presenteren hun meest recente werk in de openingstentoonstelling van het NAI Maastricht. Europa verandert en daarmee de architectuur. Wat is de identiteit van deze nieuwe Europese architectuur? Hoe verhoudt zij zich tot de regio, de traditie en de nieuwe mogelijkheden van vormonderzoek? Het antwoord van de hier gepresenteerde bureaus is divers, hoewel er ook zeker overeenkomsten te ontdekken zijn.

Met ieder een eigen interpretatie van stijl, vorm, ruimte en diagram ontwikkelen de ontwerpers (David Adjaye, Jürgen Mayer H, SeArch en PLOT = BIG + JDS) een eigen architectuur, die nationale tradities overstijgt. De samenhang tussen de bureaus wordt bewezen door het bewustzijn van het krachtenspel van globalisering, informatie, vorm, communicatie en media. Ze ontwerpen allen architectuur die niet aan grenzen gebonden is, maar die ook voor elke plek en regio een identiteit probeert te ontwikkelen. Er wordt met architectuur een antwoord gegeven op complexe sociale vraagstukken, ingespeeld op plaatselijke omstandigheden en gelijktijdig worden weloverwogen strategieën bedacht voor de constructie van trendsettende gebouwen. De nieuwe Europese architectuur is herkenbaar en compact, maar tegelijkertijd ook complex en origineel én soms bijna poëtisch.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

REIZENDE TENTOONSTELLINGEN

Zien is Weten

8 september 2006 - 17 november 2006

Nederlands Paviljoen, Venetië

Curator: Martien de Vletter

Ruimtelijk ontwerp: Event Architectuur

Grafisch ontwerp: Hansje van Halem

Goede architecten bedenken niet alleen steden, ze verbeelden die ook. Ze zien de verbeelding van steden vanuit de positie waarin ze het overzicht hebben op de metropool, met een goede neus voor het toekomstig perspectief. Uniek in de wereld is de wijze waarop Nederlandse architecten al heel lang de stad als een complete omgeving verkennen en ontwerpen. De perspectieftekening laat dat zien. Met bijzondere (Amsterdamse) perspectieftekeningen uit de collectie van het NAI werd de inzending voor de 10e Internationale Architectuuriënnale in Venetië samengesteld. De tentoonstelling werd geopend door de burgemeester van Amsterdam, Job Cohen.

Urban Nature West 8

VS: University of Kentucky

Palmbomen op lantaarnpalen, een botanische brug met een hoogte van 35 meter of watersystemen die teruggrijpen op het grachtenstelsel van Leonardo da Vinci. Niets lijkt onmogelijk in het oeuvre van West 8; het is ongrijpbaar, poëtisch en spannend tegelijkertijd. Sinds 1987 werkt het landschaps- en stedenbouwkundig bureau West 8 aan complexe stedelijke vraagstukken, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende ontwerpdisciplines. Het bureau werkt zowel op grote als op kleine schaal. 'Urban Nature' toont met acht projecten de visie van West 8 op de inrichting van de openbare ruimte.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.1 TENTOONSTELLINGEN

OVERIGE ACTIVITEITEN

Internationaal Film Festival Rotterdam 2006

25 januari - 11 februari

'Pneumatic PARLIAMENT'

Installatie waarin het internationale beleid van de Verenigde Staten om op verschillende plaatsen in de wereld democratieën te vestigen, wordt beantwoord met een opblaasbaar en dus verplaatsbaar parlamentsgebouw.

Museumnacht

Voor de vijfde keer werd de Rotterdamse Museumnacht gehouden en deze keer stond het NAI in het teken van de 'Wondere Wereld van Wijdeveld'. Mobile Arts ontwierp een 'Huis voor volksvlucht'. Er werd gekookt en gegeten, de tentoonstellingen waren te bezoeken, op verrassende locaties waren performances van mode-ontwerper Aziz, Jules Deelder draaide in de foyer en in Huis Sonneveld waren bijzondere rondleidingen in het kader van de tentoonstelling 'Gispen in Rotterdam'. Dit jaar bezochten 6.252 bezoekers de Museumnacht in het NAI.

Parade

Voor de tweede keer streek De Parade neer op het terrein van het NAI. Op het buitenterrein, maar ook binnen in het gebouw werden voorstellingen gegeven. Voor de eerste keer werd er ook een speciale workshop ontwikkeld voor kinderen binnen het Parade programma, in het kader van de China manifestatie.

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.2 JAAROVERZICHT LEZINGEN EN DEBATTEN

7kolommen@nai

23-03-2006 Luis Fernandes-Galiano
02-06-2006 Wolf Prix
10-10-2006 Aaron Betsky
27-10-2006 Steven Holl
07-11-2006 Anthony Vidler

Architect@nai

12-01-2006 Jan Hoogstad
09-03-2006 John Habraken
13-04-2006 Wytze Patijn
11-05-2006 Frans van Gool
14-09-2006 Cees Dam
12-10-2006 Dirk Frieling
16-11-2006 Piet Oudolf

Boek@nai

12-05-2006 Hans Ibelings
08-09-2006 Mark Robbins
29-09-2006 Jan Kolen
06-10-2006 Nili Portugali

Debat@nai

25-03-2006 Symposium 'DynamyCity'
29-03-2006 Symposium 'Game-Set-Match:
Play', met TU Delft
31-03-2006 Symposium 'Game-Set-Match:
Open Source', met TU Delft
18-05-2006 'Vinexity', met het Ruimtelijk
Planbureau
11-06-2006 Symposium
'The new human being'
20-09-2006 'European en de Europese Stad'
21-09-2006 Net activisme (10 jaar architectuur
en internet) met Archined
24-09-2006 Symposium 'Spectacular City'
05-10-2006 'Ontwerpen 2.0' (10 jaar architec-
tuur en internet) met Archined
02-11-2006 'Publiceren 2.0' (10 jaar architec-
tuur en internet) met Archined

Film@nai

02-02-2006 Plan the impossible: Wijdeveld
door Hank Onrust
02-03-2006 CHAIN
06-04-2006 Moshe Safdie, the power
of architecture
01-06-2006 80.000 shots
09-11-2006 Wereldpremière Rokend Hart,
Carel Weeber

Lezing@nai

26-01-2006 Peter van Gogh
16-02-2006 Scape-urban affairs-YEAN twee
ontwerpen voor de stedenloze stad
23-02-2006 Lezing West 8/ Adriaan Geuze
03-03-2006 Thom Mayne, Newer Orleans
gecancelled

16-03-2006 Melanie van der Hoorn-Strip
19-04-2006 Jeanne van Heeswijk
10-06-2006 Ian Buruma
12-06-2006 Beijing Beijing
13-06-2006 Architectenmarathon
'Destination China'
15-06-2006 Rem Koolhaas on contemporary
China
19-10-2006 Olivo Barbieri/Edwin Zwakman
23-11-2006 Matthew Stadler

Preview

27-01-2006 Nic. Tummers/preview Wijdeveld
09-06-2006 Voorbezigting China
Contemporary
22-09-2006 Voorbezigting Spectacular City

Salon

19-01-2006 Salon RAL2005-GANG
22-02-2006 Salon Blue Architects NAT
22-03-2006 Salon Memar – Zus
21-04-2006 Salon studenten

Schatten@nai

12-02-2006 Geert Palmaerts: 'Eclecticisme'
12-03-2006 Lex Hermans:
'Alles wat zuilen heeft'
09-04-2006 Petra Brouwer:
'Vervormd door de tijd'
04-06-2006 Wouter Vanstiphout:
'Maak een stad'
08-10-2006 Melanie van der Hoorn:
'Noodzaak lelijke gebouwen'
12-11-2006 Seline Borking:
'Eilanden van Hyper-reëlieit'
10-12-2006 Rixt Hoekstra

Studentenpreview

12-06-2006 Studentendag China
25-09-2006 Steven Jacobs: 'Spectacular City'

Theater@nai

12-04-2006 Theater: 'Het gesprek'

Gergiefestival@nai

10-09-2006 Erna van Sambeek

Samenwerking

10-07-2006 Summerschool : LIVING IN THE
DOCKS Port of Rotterdam

Sponsoring

04-10-2006 Estrade, Stad op Zuid
02-11-2006 Debat Beeldkwaliteit
(Havenbedrijf Rotterdam)

B / TENTOONSTELLINGSPROGRAMMA EN OVERIGE PRESENTATIEACTIVITEITEN

B.3 PUBLICATIES

Ontwerp het Onmogelijke

De wereld van architect Hendrik Wijdeveld

De publicatie over H. Wijdeveld die verscheen bij de gelijknamige tentoonstelling, richtte zich specifiek op de utopische projecten van Wijdeveld en zijn talent voor visionaire projecten.

J.P. Baeten, Aaron Betsky, NAI Uitgevers,
128 pagina's, nl.

China Contemporary

In deze publicatie stond de beeldcultuur van China centraal. Architectuur, fotografie en hedendaagse architectuur worden in aparte delen uitgelicht. Het Museum Boijmans Van Beuningen, het Nederlands fotomuseum en het Nederlands Architectuurinstituut werkten samen bij deze manifestatie.

J. Guldemon, C. de Baan, L. Vlassenrood,
Garrie van Pinxteren, Huang Du, NAI Uitgevers,
400 pagina's, nl/eng.

Spectacular City Photographing the Future

De publicatie die verscheen bij de gelijknamige tentoonstelling geeft een overzicht van de portretten die van stedelijke omgevingen gemaakt worden. Tegelijkertijd is de selectie exemplarisch voor een nieuwe fotografie.

E. Gandolfi (ed), NAI Uitgevers, 192 pagina's,
nl/eng.

Gispen in Rotterdam

Nieuwe verbeelding van het Moderne

Nooit eerder werd aandacht geschonken aan de fotografie die de moderne architectuur van W.H. Gispen wereldberoemd maakte.

Hetty Berens, Aaron Betsky, NAI Uitgevers,
112 pagina's, nl/eng.

Stad noch Land

Met het Ruimtelijk Planbureau, Kasteel Groeneveld en Staatsbosbeheer organiseerde het NAI aandacht voor onbestemde gebieden. De verrommeling van Nederland werd in deze publicatie in kaart gebracht.

Aaron Betsky (e.a.) NAI Uitgevers, 128 pagina's,
nl/eng.

Bare Facts

Bij de prijsuitreiking van de AM NAI Prijs, een prijs voor het beste gebouw van een jonge architect, verscheen de catalogus van de vijf genomineerde bureaus.

Aaron Betsky, Lucas Verweij (e.a.),
NAI Uitgevers, 128 pagina's, nl/eng.

Architectuurbulletin

In 2006 verschenen de eerste twee nummers van het Architectuurbulletin. Het Bulletin is de opvolger van de Architectuurkrant en geeft een grotere verdieping in de onderwerpen die in het NAI een plek hebben. Lezingen, tentoonstellingen, onderzoek in de studiezaal kunnen aanleiding zijn voor een journalistiek essay.

Het Bulletin wordt uitgegeven in samenwerking met de Vereniging Vrienden van het NAI.

C / (INTER)NATIONALE ACTIVITEITEN

C.1 REIZENDE TENTOONSTELLINGEN

Title**Period****Location****City, Country****The Hungry Box, MVRDV**

21-12-2005 tot 17-01-2006

FAD/ Actar

Barcelona, Spanje

Neutelings Riedijk

24-11-2006 tot 06-05-2007

Museum Hilversum

Hilversum, Nederland

West 8

08-06-2006 tot 17-07-2006

Institut Néerlandais

Parijs, Frankrijk

West 8

08-10-2006 tot 12-11-2006

College of Design, University of Kentucky

Kentucky, VS

Team 10

25-09-2005 tot 08-01-2006

Nederlands Architectuurinstituut,

Rotterdam, Nederland

Team 10

05-09-2006 tot 20-10- 2006

Yale University

New Haven, VS

Newer Orleans

20-01-2006 tot 12-03-2006

Nederlands Architectuurinstituut

Rotterdam, Nederland

Newer Orleans

28-04-2006 tot 30-07-2006

National Building Museum

Washington, VS

Newer Orleans

18-08 tot 23-09- 2006

Contemporary Arts Center

New Orleans, VS

Seeing is Knowing

10-09 tot 19-11-2006

Nederlands Paviljoen

Venetië, Italië

Seeing is Knowing

01-02 tot 30-03 2007

Zuiderkerk

Amsterdam, Nederland

China Contemporary

10-06-06 tot 03-09-06

Nederlands Architectuurinstituut

Rotterdam, Nederland

China Contemporary

21-10-2006 tot 07-01-2007

URBIS

Manchester, Engeland

Spectacular City

23-09-2006 tot 08-01-2007

Nederlands Architectuurinstituut

Rotterdam, Nederland

Debates on Tour

18,19 en 20 oktober 2006

Universidad Blas Pascal

Cordoba, Argentinië

Debates on Tour

21 september 2006

Europäisches Haus der Stadtkultur

Gelsenkirchen, Duitsland

Debates on Tour

25 en 26 november 2006

Association for Urban Transition (ATU) +

University of Architecture Ion Mincu

Boekarest, Roemenië

C / (INTER)NATIONALE ACTIVITEITEN

C.2 BEZOEKERSPROGRAMMA'S

Hang Rui	China	DIAF festival	1
George Hargreaves	USA	Hargreaves architects	1
Mario Gooden	USA	Huff Gooden architects	1
Reed Kroloff	USA	Tulane School of Architecture	1
Anthony Fontenot	USA	Princeton University	1
Eelco Dijkstra	USA	George Washington University	1
Tim Griffin	USA	Artforum	1
Tim Christ	USA	Morphosis	1
Timea Csaba	Hongarije	Kék	1
Sándor Finta	Hongarije	Kék	1
Renáta Czinkotai	Hongarije	Kék	1
Raoul Bunschoten	Engeland	Chora	1
Francesco Careri	Italië	Stalker	1
Momoyo Kaijima	Japan	BowWow	1
Manuel Gausa	Spanje	Actar	1
Eric Hoddersen	USA	German Marshall Fund	1
Ulrike Rose	Duitsland	Europaïsches Haus der Stadtkultur	1
Groep architecten	Luxemburg	Fondation de l'architecture et de l'ingénierie	22
E. Hernandez, Silvia Gross	Duitsland	Vitra Design Museum	1
David Powell	Zweden	Arkitektur Museet	1
Alexandra Viehauser	Oostenrijk	Arkitekturzentrum Wien	1
Gabrielle de Polo	Italië	Florence Children Museum	1
Bernadette de Loose	België	Design Museum	1
Groep jonge Chinese architecten	China	Diverse bureaus in het kader van China Contemporary	25
Pamela Puchalski	USA	AIA, New York	1
Maurizio Sabini	USA	Kent State University	1
Agnieszka Dabrowska	Polen	Onafhankelijk journalist	1
Irina Korobina	Rusland	Center of Contemporary Architecture	1
Marco Brizzi	Italië	DARC	1
Gabriele Mastrigli	Italië	DARC	1
Totaal			76

In totaal zijn 52 bezoekers afkomstig uit de zogenaamde prioriteitslanden (68 %).

D / BEZOEKERSAANTALLEN

Bezoekersaantallen	2005	2006
januari	6.663	6.359
februari	14.315	7.417
maart	10.167	15.464
april	10.739	8.944
Mei	9.652	8.562
Juni	14.999	8.651
Juli	5.045	9.028
Augustus	5.496	8.109
September	8.746	10.962
Oktober	7.885	11.285
November	9.080	11.172
December	6.069	8.225
Totaal (inclusief Maastricht)	108.856	114.178
Totaal bezoek NAI Maastricht		6.141
Totaal Huis Sonneveld	17.223	23.661
Totaal NAI website	650.000	544.251 ¹
Totaal NAI Maastricht website		2.965
Totaal Tentoonstellingen binnenland		114.997
Totaal Tentoonstellingen buitenland		237.048

¹ In mei 2006 is de NAI-website verhuisd naar een eigen webserver. Bij deze operatie is ook een nieuw statistiekenpakket in gebruik genomen, dat anders meet dan het daarvoor gebruikte pakket: zoekrobots, herhalingsbezoek binnen een half uur en puur technische paginaverzoeken worden hierin niet langer meegeteld als bezoekers. De nieuwe statistieken geven alleen échte, menselijke bezoekers weer. Dit verklaart waarom het aantal gemeten 'bezoekers' in 2006 lager uitvalt dan voorgaande jaren. Als echter rekening wordt gehouden met de vernieuwde manier van meten, is het feitelijk bezoek aan de website ongeveer gelijk gebleven.

E / FORMATIE

	2006	2005
Directie	4,53	4,53
Collectie	19,55	19,81
Presentatie	10,58	9,32
NAi Maastricht	5,25	0,00
Faciliteiten	11,64	12,11
Externe Zaken	19,91	18,44
Financiën en personeel	4,95	4,84
Totaal	76,41	69,04

F / EXPLOITATIEREKENING 2006

	werkelijk 2006	begroting 2006	werkelijk 2005
BATEN			
Opbrengsten			
1. Directe opbrengsten	889.914	561.000	598.469
2. Indirecte opbrengsten	542.122	333.394	403.704
Totale opbrengsten	1.432.036	894.394	1.002.173
Bijdragen			
3. Subsidie ministerie van OCW	5.216.841	4.911.560	5.044.355
3. Subsidie ministerie van OCW inz. European	160.321	157.944	0
3. Subsidie ministerie van VROM	340.000	340.000	340.000
3. Subsidie VROM inzake European	45.000	45.000	0
4. Subsidie Provincie Limburg	97.610	100.000	100.000
4. Overige subsidies, rijksoverheid	576.657	0	600.207
4. Overige subsidies, gemeente Maastricht	100.000	100.000	100.000
4. Overige subsidies (werkgelegenheid)	85.133	61.050	86.555
4. Subsidie gemeenten	7.500	0	17.500
4. Overige subsidies	256.417	0	15.000
5. Overige bijdragen	512.153	10.000	166.888
Totale bijdragen	7.397.632	5.725.554	6.470.505
Som der baten	8.829.668	6.619.948	7.472.678

	werkelijk 2006	begroting 2006	werkelijk 2005
LASTEN			
6. Beheerlasten: Personeel	1.593.569	1.459.171	1.513.618
7. Beheerlasten: Materieel	1.736.818	1.795.507	1.635.622
Totale beheerlasten	3.330.387	3.254.678	3.149.240
8. Activiteitenlasten: Personeel	2.102.413	1.852.274	1.811.553
9. Activiteitenlasten: Materieel	3.034.284	1.436.944	2.070.728
Totale activiteitenlasten	5.136.697	3.289.218	3.882.281
Som der lasten	8.467.084	6.543.896	7.031.521
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	362.584	76.052	441.157
10. Rentebaten	37.843	0	21.463
11. Rentelasten in huisvesting	-56.722	-56.723	-68.067
11. Rentelasten in huisvesting maquette depot	0	-23.983	-1.611
Saldo rentebaten en -lasten	-18.879	-80.706	-48.215
Exploitatieresultaat ¹⁾	343.705¹⁾	-4.654¹⁾	392.942¹⁾

¹ Op verzoek van het ministerie van OCW zijn de vooruitontvangen en nog niet bestede subsidies en sponsorgelden opgenomen in het exploitatieresultaat. Om die reden is het exploitatieresultaat hoger dan begroot. De vergelijkende cijfers over 2005 zijn hierop aangepast.

G / SPONSORING EN SUBSIDIES

Sponsorgelden tentoonstellingen		2006
GeWoon Architectuur 2006	Vestia	25.000
China Contemporary	Loyens Loeff	25.000
Spectacular City	NS Vastgoed	50.000
	Volker Wessels	20.000
Wijdeveld	Ymere	75.000
Gispen	TCN	15.000
Totaal		210.000

Sponsoring overige activiteiten

Architectuur Bulletin	Dura Vermeer	2.500
	HD Projectontwikkeling	2.500
	Bouwfonds MAB	2.500
AM NAI Prijs	AM	55.000
Stad op Zuid	Estrade	25.000
Beeldkwaliteit van de haven	World Port Center/Havenbedrijf	50.000
Totaal		137.500

Algemene sponsoring

ComWonen	100.000
Woningcorporatie Het Oosten	100.000
Totaal	200.000

Algemene sponsoring: NAI Maastricht

Servatius	3.667
Woonpunt	3.667
Vesteda	25.000
Dura vermeer	15.000
3W	8.333
Totaal	55.667

Subsidie overige rijksoverheid

HGIS-C	Internationale bezoekers 2006 (max. toezegging €39.100)	39.100
	Zien is weten (Biennale Venetië) (max. toezegging €200.000)	180.664
(Incl. gezamenlijke kosten)	China Contemporary (Max. toezegging 3 instellingen €370.000)	77.141
Ministerie van VROM/Rijksbouwmeester	China Contemporary M&C Newer Orleans	131.752 40.000
Ministerie van Verkeer en Waterstaat	200 jr Rijksbouwmeester	58.000
Ministerie van Economische Zaken	Newer Orleans	25.000
	Newer Orleans	25.000
Totaal		576.657

Subsidie gemeenten

Dienst Kunst en Cultuur Rotterdam	Spectacular City	7.500
Totaal		7.500

Overige subsidies

Sfa/HGIS-C	Debates on tour 2006	36.000
Ontvangen in 2006 €36.000	(Max. toezegging tot 1 maart 2007 €45.000)	
Hiervan besteed €10.432,63		
	DynamiCity (Max. toezegging €30.000)	64.000
	Productie reizend maken Newer Orleans (Max. toezegging €20.000)	11.417
Mondriaanstichting	Spectacular City	50.000
Prins Bernhard Cultuurfonds	Spectacular City	70.000
	Spacesoup	25.000
Totaal		256.417

Bijdrage Vereniging Vrienden van het NAI

Tentoonstelling Hendrik Wijdeveld	8.500
Het Architectuurbulletin	8.165
Totaal	16.665

Diverse bijdragen

IFFR 2006	Rotterdam Festivals	3.000
Parade 2006	Mobile Arts	9.354
Symposium China	IIAS	1.280
Debat@nai	Ruimtelijk Planbureau	5.240
Cuypers project/Getty gelden	Getty Grant Program	42.661
Raadhuismaquettes	Stichting Bevordering Volkskracht	15.000
	Mondriaanstichting	15.000
	Van Leeuwen van Lignac Stichting	10.000
	Jurriaanse Stichting	10.000
	Gemeentearchief Rotterdam	36.895
	Ontwikkelings Bedrijf Rotterdam (OBR)	5.000
	Management Ondersteuning	
	Bestuursdienst (MOB)	5.000
	VSB Fonds	10.920
	G.P. Verhagen Stichting	10.000
Team 10, locatie Yale	Yale School of Architecture	45.308
Nu Binnen in de Zuiderkerk Amsterdam	Gemeente Amsterdam	32.072
Hybrid Landscapes, Baarn	Kasteel Groeneveld	25.700
Neutelings Riedijk, Ljubljana	Ljubljana	16.199
Polders	Hoofddorp	1.165
Hungry Box Barcelona	Barcelona	14.559
West 8 Parijs	Institut Neerlandais	18.801
West 8 Kentucky	Kentucky	34.583
Newer Orleans in Washington	National Building Museum	9.963
Newer Orleans NoMa	Embassy of the US	2.000
Newer Orleans	Consulaat Generaal Miami	2.500
China Contemporary	Urbis	7.000
Spectacular City	NRW Forum	25.000
Wijdeveld	OD 205	500
Gispen: Nieuwe Verbeelding	Gispen International BV	15.000
Gispen: Nieuwe Verbeelding	GISO Verlichtingsgroothandel	2.550
FollyDocks	Folly Docks	12.500
Stad noch Land	Staatsbosbeheer	18.000
v. Doesburg, Aubette	Association Van Doesburg	13.627
Spacesoup	Premsele Stichting	10.000
	Sfa	9.112
Totaal diverse bijdragen		495.488

H / RAAD VAN TOEZICHT

Samenstelling d.d. 31 december 2006

De heer drs. H. Andersson (voorzitter)
Mevrouw ir. K. Laglas (penningmeester)
De heer ing. J.A. van der Leeuw
De heer ir. W.J.M. Neutelings
De heer L.J.M. Ramakers
De heer dr. W.A.J. Vanstiphout
De heer drs. L. Voogt
Mevrouw M.C.H. van der Wijst

